

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Aikuissosiaalityön suuntautumisvaihtoehto

2017

Maija Rannikko

VALO-VALMENNUKSESTA MAAILMALLE

– Työllistämishankkeen merkitys valmentautujalle

Maija Rannikko

VALO-VALMENNUKSESTA MAAILMALLE

-Työllistämishankkeen merkitys valmentautujalle

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Valo-valmennuksen merkityksellisyyttä asiakasnäkökulmasta. Varsinais-Suomen Valo-valmennus on vuonna 2015 alkanut ja vuonna 2018 päättyvä hanke, jonka tarkoituksena on tarjota opinnollistettua työtoimintaa heikossa työmarkkina-asemassa oleville valmentautujille. Valo-valmennus tähtää näyttötutkintotilaisuuteen, joka järjestetään yhteistyössä ammattioppilaitoksen kanssa. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Varsinais-Suomen Sininauha ry.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen, ja siinä tutkitaan yksilöhaastatteluilla tekemällä valmentautujien kokemuksia valmennuksen merkityksellisyydestä kolmesta eri teemasta lähestyttynä. Nämä kolme teemaa muodostavat opinnäytetyön viitekehyksen, ja niitä ovat asiakaslähtöisyys, merkitys työllistymis- ja kouluttautumisvalmiuksiin, ja Valo-valmennusmallin pääperiaatteen eli tekemällä oppimisen merkitys haastatelluille. Haastattelut viidelle valmentautujalle toteutettiin teemahaastatteluina.

Tutkimustulokset osoittavat, että asiakaslähtöisyyden osalta valmentautajat kokivat tärkeäksi sen, että valmentaja tuki heitä esimerkiksi työhakuun liittyvissä tilanteissa. Kaikki kokivat merkityksellisenä sen, että valmentaja pysyi samana. Valo-valmennuksesta saatava koulutus oli haastateltavien mielestä tärkeää työsaannissa, ja kaikilla haastateltavilla oli suunnitelmia jatkokoulutukseen liittyen sillä alalla, jolla valmennusta suorittivat. Tulokset käytännössä oppimisen merkityksestä osoittavat, että kaikki viisi valmentautujaa kokivat oppivansa tekemällä parhaiten, mutta mielipiteet teoriaoppimisen tarpeesta työnteon ohelle olivat eriäviä. Osa kaipasi enemmän teoriaopetusta osaamisensa tueksi. Tulokset kertovat myös valmennuksessa olemisella ja ylipäättään työn tekemisellä olevan positiivinen vaikutus itsearvostuksen tunteeseen.

ASIASANAT:

Asiakaslähtöisyys, tekemällä oppiminen, työttömyys, välityömarkkinat, markkina-asema

Maija Rannikko

THROUGH VALO-COACHING INTO THE WORLD

- The significance of the employment project to the trainees

The aim of this research-based final project is to study the importance of Valo-coaching from the customer perspective. Varsinais-Suomi Valo-coaching is a project which started in 2015 and ends in 2018, the purpose of which is to offer educationalized work practice for people who are completing parts of their degree by doing internships for different collaborators of the project. Valo-coaching aims for the final demonstration of skills, which is organized in co-operation with the vocational school. The mandator of the final project is the organization Varsinais-Suomen Sininauha ry.

This final project is qualitative and was made by conducting individual interviews with the trainees. The research focused on the trainees' experiences of the importance of coaching. Three themes were used as a framework for the research: customer orientation, significance for employment and postgraduate education possibilities and the significance of the leading principle of Valo-coaching (learning by doing) to the interviewees. The interviews with the five trainees were carried out as theme interviews.

The research results show that as far as customer orientation is concerned the trainees considered it meaningful to have a coach supporting them for instance in job search. All the subjects thought it is important that the coach stayed the same throughout the internship period. The training gained from Valo-coaching was seen as significant by the interviewees regarding job search. All the interviewees had plans for postgraduate education in the field, in which they had their coaching. The results of the significance of learning by doing show that all five interviewees felt they learned best by doing, but opinions about the need of theory-based learning alongside work training were divergent. Some wished to have had more theory-based learning to support the practical knowledge. The results also show that the coaching and working in general had a positive effect on self-esteem.

KEYWORDS:

Client orientation, learning by doing, unemployment, intermediate labour market, labour status

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 HEIKOSSA TYÖMARKKINA-ASEMASSA OLEVA TYÖVOIMAPALVELUIDEN ASIAKKAANA	8
2.1 Työn merkitys ja työttömyyden vaikutukset	8
2.2 Työllistymisen haasteet	10
3 VALO-VALMENNUS OSANA TYÖVOIMAPALVELUITA	14
3.1 Valo-valmennuksen esittely	14
3.2 Asiakaslähtöisyys	17
3.3 Toiminnallisen oppimisen mahdollisuudet osana työvoimapalveluita	18
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	22
4.1 Tutkimuksen tarve ja ajankohtaisuus	22
4.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimustehtävät	23
4.3 Tutkimusmenetelmä	24
4.4 Aineiston hankinta	25
4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	28
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
5.1 Aineiston analysointi	31
5.2 Tutkimushaastattelujen tulosten koonti	32
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	37
6.1 Yhteenveto tutkimustuloksista	37
6.2 Pohdinta	40
LÄHTEET	43

LIITTEET

- Liite 1. Valo-valmennuksen tilasto.
Liite 2. Teemahaastattelun pohja.

KUVIOT

Kuvio 1. Syyt työttömyyden pitkittymiseen vaikeasti työllistyvien omasta näkökulmasta (Terävä ym. 2011).	11
Kuvio 2. Valo-valmennuksen kulku.	15
Kuvio 3. Kuvaus oppilaitosyhteistyöstä.	16
Kuvio 4. David A. Kolbin kokemuksellisen oppimisen kehä (Kolb 1984, 21).	19

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa laadullisen tutkimuksen menetelmin tietoa Valo-valmennuksen merkityksellisyydestä valmentautujilleen. Aihetta selvitetään haastatteleamalla valmennuksessa mukana olevia henkilöitä. Tutkimustehtävä on, mitkä asiat Valo-valmennuksen pääperiaatteissa ovat merkityksellisiä valmentautujan näkökulmasta. Näin ollen tutkimuksen tavoitteena on selvittää valmentautujien kanta valmennuksen asiakaslähtöisyydestä, työllistymis- ja kouluttautumisvalmiuksien vahvistumisesta sekä tekemällä oppimisen merkityksestä. Tutkimus toteutetaan puolistruktuoituna teemahaastatteluna.

Toimeksiantotyössä aiheen rajausta muodostuu olennaisesti toimeksiantajan tarpeista ja toiveista (Hakala 2004, 65). Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys on muotoutunut omia sekä toimeksiantajan tavoitteita pohtimalla sekä tarkastelemalla asioita Valo-valmennuksen tavoitteiden takana. Käyttämäni teoriapohja ja käsitteet valikoituivat valmennuksen EU:n sosiaalirahastolle tekemästä hankehakemuksesta (Valo-valmennuksen hankehakemus 2014). Tavoitteena on ollut tehdä ennen kaikkea selkeä ja mahdollisimman yksinkertainen rajausta, jotta opinnäytetyöstä ei tulisi hajanaista. Henkilökohtaisena tavoitteenani opiskelijana on kehittyä tutkijana ja tiedonhakijana sosiaalialalla sekä saada tietoa työllistämispalveluiden sektorista.

Työttömyydellä on sekä yksilö- että yhteiskuntatasolla laajoja ja kauaskantoisia vaikutuksia. Useiden tutkimusten, kuten TE-toimistoiden johtajilla teetetyn kyselyn mukaan koulutukseen panostaminen parantaisi työllisyyttä parhaiten (soste 2017). Nykyisen pääministeri Sipilän hallitusohjelman yksi kärkihankkeista on ammatillisen koulutuksen reformi, jonka tarkoituksena on uudistaa ammatillinen koulutus osaamisperustaiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi, lisätä työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja yksilöllisiä opintopolkuja (Valtioneuvosto 2017). Toinen hallitusohjelman tavoitteista työllisyysasteen nostaminen (Valtioneuvosto 2017). Pienen maamme koulutusjärjestelmä nähdään olevan huippuluokkaa koko maailman mittapuussa, tämän nähdään olevan suuri kilpailuetu Suomen viennissä. Koulutusta ja sen järjestämistä tutkitaan ja kehitetään koko ajan, ja yksilöllisiä polkuja pyritään tarjoamaan yhä enemmän. Työllistymiseen tähtääviä hankkeita on valmisteltu laajasti, suurin osa näistä on palveluita, joilla mahdollistetaan työkokemuksen saanti, mutta joista ei saa koulutusta. Valo-valmennusmallista valmentautujan on mahdollisuus saada molemmat.

Valo-valmennus on valtakunnallinen malli, jonka tarkoituksena on tarjota valmentautujille mahdollisuus suorittaa työtä tekemällä ammatillisen koulutuksen tutkinnon osan tai osien, ja näin edistää asiakkaiden työllistymis- ja kouluttautumisvalmiuksia. Varsinais-Suomen Valo-valmennus on vuonna 2015 Suomessa alkanut hanke, jota toteuttaa Varsinais-Suomen alueella yhteensä neljä toimijaa. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii yksi näistä, Varsinais-Suomen Sininauha ry. Valo-valmennus on tarkoitettu työtömälle työnhakijalle, ja erityisesti sellaisille henkilöille jotka ovat heikossa työmarkkina-asemassa. Tutkinnon osia suoritetaan näyttötutkinnoin työtä tekemällä yhteistyössä eri organisaatioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Valmentautuja suorittaa tutkinnon osan tai osia yhteistyötaholla nimetyn ohjaajan tukemana. Valmentautujan polun yksilöllistämisestä ja seurannasta vastaa Valo-valmentaja. Nykypäivän työllistämispoliittikka nähdään melko joustamattomana järjestelmänä, joka ei välttämättä palvele ihmisiä yksilöllisesti. Tutkimukseni tarkoituksena on pohtia myös sitä, että vastaako perinteinen oppimistapa työmarkkinoilla olevien ihmisten tarpeisiin ja kykyihin ja pystytäänkö Valo-valmennuksen kaltaisella mallilla vastaamaan tämän kaltaiseen ongelmaan ja miksi.

Opinnäytetyö rakentuu työn viitekehyksen ympärille. Alussa muuta tutkimusta pohjustetaan selvittämällä työn merkitystä yleisesti ja lyhyesti sitä, minkälaisia vaikutuksia työtömyydellä yksilö- ja yhteiskuntatasolla on. Valo-valmennuksen kohderyhmänä on heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt, joita työssä tarkastellaan osana työvoimapalveluita. Tämän jälkeen on käsitelty hankkeita osana työllistymiseen tähtääviä palveluita. Seuraavassa kappaleessa on avattu Valo-valmennusta ja sen kohderyhmää yksityiskohtaisemmin, asiakaslähtöisyyttä ja sen keskeisintä lähtökohtaa, tekemällä oppimista tarkemmin. Lopussa on teoriaa työn tutkimuksellisista lähtökohdista sekä tutkimuksessa käytetyn aineistonkeruumenetelmän eli teemahaastattelujen tuloksia johtopäätöksineen.

2 HEIKOSSA TYÖMARKKINA-ASEMASSA OLEVA TYÖVOIMAPALVELUIDEN ASIAKKAANA

2.1 Työn merkitys ja työttömyyden vaikutukset

Työnteolla on Suomessa vahva kulttuurillinen perintö ja historia; työstä suoriutumisen on perinteisesti ajateltu olevan yksi ihmisen keskeisimmistä arvoista. Ainoastaan työstä saatu palkka ei merkitse, vaan sen lisäksi myös ammatti ja työpaikka mittaavat ihmisen arvoa ja asemaa. Työn nähdään määrittävän mm. identiteettiämme ja sosiaalista statustamme. Lisäksi työ edistää taloudellista turvallisuudentunnetta, jonka katsotaan olevan yksi suurimmista kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. (Roponen 2010, 24.) Suomen perustuslain (1999/731) mukaan jokaisella Suomen kansalaisella on oikeus työhön, ja yhteiskunnan on edistettävä työllisyyttä ja turvata jokaiselle mahdollisuus tehdä työtä.

Laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) on säädetty, että työttömällä ihmisellä tarkoitetaan 17-65 -vuotiasta Suomessa asuvaa työnhakijaa, joka on työtön ja työkykyinen ja jolla on mahdollisuus olla työmarkkinoiden käytettävissä. Lain mukaan puolestaan pitkäaikaistyöttömällä henkilöllä tarkoitetaan työtöntä työnhakijaa, joka on joko yhtäjaksoisesti ollut vähintään vuoden työttömänä ja joka on rinnastettavissa työttömyyden toistuvuuden tai kokonaiskeston perusteella 12 kuukautta työttömänä olleeseen työnhakijaan. Nuorella tarkoitetaan työvoimapalvelulaissa alle 25-vuotiasta työnhakijaa. 17-vuotias työtön, jolla ei ole ammatillista koulutusta, on oikeutettu työmarkkinatukeen vain työllistämistä edistävän palvelun ajalta eli esimerkiksi työvoimakoulutuksesta tai kuntouttavasta työtoiminnasta (Kela 2017).

Työttömyydellä on sekä yksilö- että yhteiskuntatasolla suuria vaikutuksia. Matalasti koulutettujen tai kouluttamattomien lapsilla on tutkimusten mukaan vaikeuksia hyvinvoinnin eri osa-alueilla (Paananen ym. 2012, 26). Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksen mukaan työttömät voivat yleisesti huonommin ja ovat työssä olevia sairampia. Huono terveys ja varsinkin mielenterveysongelmien yhteys korkeampaan työttömyysriskiin ja pidempään työttömyyden keston on aukoton. Tämä eli selektio kertoo siitä, että ensinnäkin työttömyys voi johtaa huonoon terveyteen ja myös huono terveys voi johtaa kohonneeseen työttömyysriskiin. Terveet ihmiset siis yleensä työllistyvät nopeammin ja heikosta terveydentilasta kärsivät joutuvat työttömäksi heitä toden-

näköisimmin. Toistuvien ja/tai pitkien työttömyysjaksojen on havaittu alentavan merkittävästi työkykyä ja lisäävän kuolleisuutta. Työttömyydellä on vaikutusta myös yksilön sosiaalisen osallisuuteen, itsetuntoon ja koko minäkuvaan. Yhteiskuntatasolla työttömyydellä on merkittävät vaikutukset sosiaalimenojen nousemiseen ja ylipäättään koko Suomen talouteen. (THL 2016.)

Väestörakenteen muutos on myös yksi työttömyyden ja sosiaalimenojen kasvun aiheuttaja. Eläkeikäisten määrän kasvu sekä odotettavissa olevan eliniän kasvaminen aiheuttavat yhä suurempia eläkemenoja ja työpaikkoja karsitaan julkiselta sektorilta yhä enemmän, jotta voitaisiin kattaa kasvavat sosiaalimenot. Tilastokeskuksen barometrin mukaan vuonna 2015 julkisyhteisöjen menoista kului lähes puolet sosiaaliturvaan, huomattavasti aiempaa enemmän, joten huoli on vähintäänkin aiheellinen (Stat 2017a). Työttömyyden vuoksi ihmiset voivat yhä huonommin, jolloin yhteiskunnan menot kasvavat entisestään. Työttömyys aiheuttaa myös sosiaalimenojen huomattavaa kasvua, kun ihmisten pahoinvointi lisääntyy. Ihmisten mielenterveysongelmat lisäävät huomattavasti sosiaalimenojen kasvua, ja näin ollen työkyvyttömyys lisääntyy. Näin vaikeasti pysäytettävissä oleva kierre on syntynyt.

Työ- ja elinkeinoministeriön katsauksessa kerrotaan tämän vuoden kesäkuussa olleen lähes 50 000 työtöntä vähemmän vuotta aikaisempaan verrattuna. Työttömyysprosentti oli ministeriön katsauksen mukaan 12.2. ja työttömien työnhakijoiden määrä 1.7% vähemmän kuin vuosi sitten. Varsinais-Suomen alueella muutosprosentti oli keskitasoa. (Tem 2017.) Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömyysaste samalta kesäkuulta oli 8.7% (stat 2017b). Aste saadaan laskemalla työttömien osuus koko työvoimasta eli työttömien ja työllisten yhteismäärästä, ja se kertoo meille melko raa'asti kyseisen kartoitetun ajankohdan tilanteen. Mutta mikä tekee näistä luvuista toisistaan poikkeavia? Osaltaan sen selittävät eri tilastointimenetelmät. Työ- ja elinkeinoministeriön luku muodostuu muistakin kuin pelkästään rekisteröidyistä työttömistä työnhakijoista, joten näkemykseni mukaan lukujen eroavaisuus kertoo myös työnhakunsa lopettaneista ihmisistä, ihmisistä jotka kokevat työhaun toivottomaksi. Lisäksi se, kuuluuko opiskelijat ja ns. piilotyöttömät laskea mukaan, on katsontakannasta riippuvaa. Kausivaihtelut luvuissa ovat myös suuret, eikä esimerkiksi peräkkäisiä kuukausia pitäisi vertailla keskenään, vaan vertailua täytyisi tehdä vuositasolla. Tilastotkaan eivät näin ollen kerro koko totuutta, ja niiden tarkasteleminen vaatii mielestäni tiettyä kriittisyyttä.

Työelämä ympärillämme muuttuu jatkuvasti yhteiskuntamme teollistumisen vuoksi, ja koneet ja tekniikka korvaavat yhä useamman ammatin. Tämänhetkisiä muutosvoimia

ovat pikemminkin tietotekninen vallankumous eli digitalisaatio ja globalisaatio, joskin teollistumisen vaikutukset näkyvät yhä. Osaamisen muuttuvissa tarpeissa koulutus on yksilötasolla keskeinen keino pysyä yhteiskunnan kehityksessä mukana, mutta varsinkin haastavassa asemassa olevan kohderyhmän työllistyminen ja kouluttautuminen ovat usein hyvin hankalaa. Siksi tarvitaankin työvoimapolitiikan kehittämistä ja esimerkiksi määrärahojen suunnittelua pitkäkestoisin tavoittein.

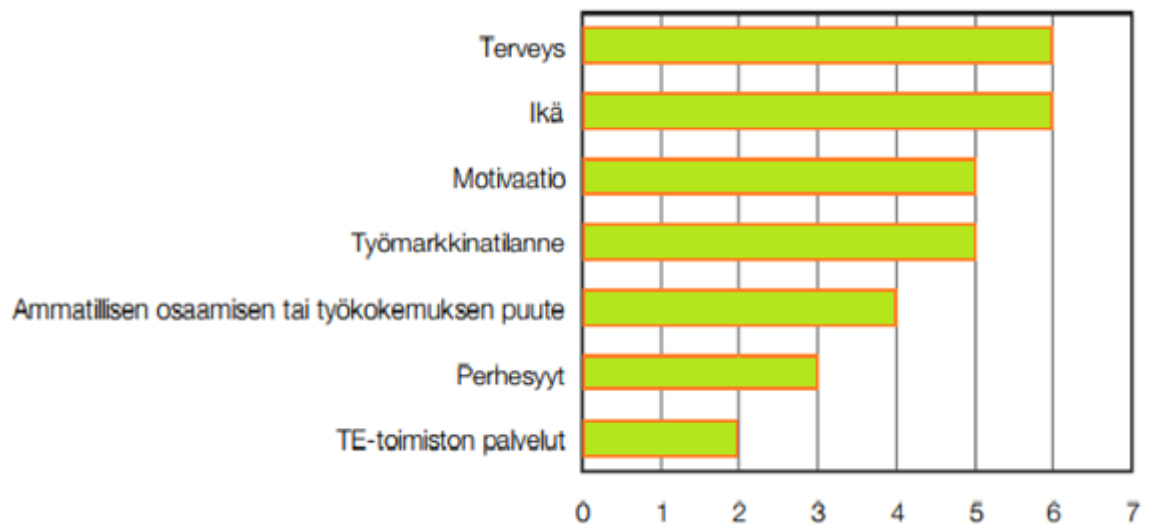
2.2 Työllistymisen haasteet

Valo-valmennuksesta tehdystä tilastosta (liite 1) käy ilmi, että valtaosa valmennuksessa mukana olevista henkilöistä on pitkäaikaistyöttömiä ja kaikkien voidaan nähdä luokituvan heikossa työmarkkina-asemassa olevien joukkoon. Valo-valmennuksen tavoite on vastata muuttuvan osaamisen tarpeisiin sekä tarjota heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille joustavaa siirtymistä koulutus- ja työurilla. Mutta kuka on heikossa työmarkkina-asemassa oleva henkilö ja miten hän on sinne joutunut?

Kuten terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksessäkkin (Raivio&Nykänen 2014,26) kuvataan, niin heikossa työmarkkina-asemassa olemisen on melko liukuva käsite. Sitä käytetään usein luokittelemaan ja sijoittamaan työmarkkinoiden reuna- ja ulkoalueille olevia hyvin monenlaisia ja eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä, joiden ainoana yhdistävänä tekijänä on vaikeudet työn löytämiseen. Epätyypillisten työsuhteiden eli erilaisten pätkätoiden kasvaminen, työntekijöille asetettujen kriteereiden vaativuus, sekä lisääntyvät ja toistuvat työttömyysjaksot sekä työllistymisvaikeudet ovat heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille tuttua. Heikossa työmarkkina-asemassa oleva voi siis olla esimerkiksi pätkätoita tekevä ja lyhyemmistä työttömyysjaksoista tai jo kauan työttömänä ollut henkilö.

Heikossa työmarkkina-asemassa olemista on käsitteen vaikeasti määriteltävyyden vuoksi haastavaa tässäkin tutkimuksessa kartoittaa, mutta asiaa on tutkittu melko paljon. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita selvittävässä tutkimuksessa (Terävä ym. 2011, 31) on selvitetty työttömien ja vaikeasti työllistyvien ryhmien eroavaisuuksia. Tutkimuksessa on myös kartoitettu haastatteluin syitä työttömyyden pitkittymiseen vaikeasti työllistyvien omasta näkökulmasta (taulukko 1). Tutkimuksessa tehtyjen asiantuntija-haastatteluiden tulos oli samankaltainen. Taulukko kertoo mielestäni edellisessä kappaleessa mainitusta kierteestä, jossa

terveys vaikeuttaa työn saantia ja työn saamattomuus alentaa terveyttä. Myös motivaatio-ongelmat aiheutuvat osittain todennäköisesti tästä.

Kuvio 1. Syyt työttömyyden pitkittymiseen vaikeasti työllistyvien omasta näkökulmasta (Terävä ym. 2011).

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (2012/916) mukaan vaikeasti työllistyviä ovat ne työnhakijat, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea tai työttömyyspäivärahaa vähintään 500 päivältä. Valo-valmennuksen tarkoituksena on edistää heikossa työmarkkina-asemassa olevien ihmisten mahdollisuutta kouluttautua ja näin päästä kiinni työelämään. Valmennukseen mukaan pääsemiseksi ei ole edellytystä kuulua em. mainittuun vaikeasti työllistyvien joukkoon, vaikka osa valmentautujista siihen lukeutuvatkin. Valmentautujat eivät ole kyenneet erilaisista, yksilöllisistä syistä johtuen saamaan työtä tai opiskelupaikkaa tai ovat keskeyttäneet opintonsa. Asiakkaat ovat siis valmennuksessa mukana ollessaan osana ns. välityömarkkinoita, joka tarkoittaa kaikkea sellaista toimintaa ja palveluja, jotka sijoittuvat työttömyyden ja avointen työmarkkinoiden välimaastoon.

Välityömarkkinat ovat kuntien, järjestöjen, koulutusorganisaatioiden, säätiöiden ja sosiaalisten yritysten tuottamista ja järjestämistä palveluista muodostuva työmarkkinoiden osa. Välityömarkkinoihin kuuluvaksi voidaan laskea myös palkkatuettua työtä tarjoavia yksityisiä yrityksiä. (Von Hertzen-Oosi ym 2010, 19.) Valtaosa välityömarkkinoiden työttömistä työnhakijoista on ikääntyneitä, ja työttömissä on vuoden 2017 kesäkuun lopulla julkistetun työllisyyskatsauksen kumpaakin sukupuolta suunnilleen yhtä paljon. (TEM 2017.)

Välityömarkkinoilla eli ns. siirtymätyömarkkinoilla on kaksisuuntaisia kriittisiä siirtymiä, joissa ihminen tavallisesti tarvitsee ammattilaisten tukea. Näitä siirtymiä voivat olla esimerkiksi siirtyminen koulutuksesta työhön, erilaisten työllisyysstatusten ja sopimusten välillä siirtyminen, siirtymät työllisyyden ja työn välillä, tai esimerkiksi siirtymät työn ja eläkkeen välillä. (TEM raportteja 2013, 10.) Niille siis sijoittuvat sellaiset henkilöt, joilla on vaikeuksia sijoittua työhön avoimille työmarkkinoille palkkasuhteeseen. Tarkoituksena on tarjota työn saantia ja työssä selviytymistä tukevia palveluja, jotka parantavat osallistuneiden ammattitaitoa, osaamista ja asemaa työmarkkinoilla.

Tilastokeskuksen aktivointiaste-tilasto kertoo aktiivisten työvoimapolitiittisten piirissä olevien työttömien eli välityömarkkinoilla olevien osuutta työttömien työnhakijoiden määrästä. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan välityömarkkinoiden asiakkaaseen luetaan palkkatuilla työllistetyt, työ- ja koulutuskokeilussa olevat, vuorotteluvapaapaikkaan työllistetyt, työvoimakoulutuksessa olevat, valmennuksissa olevat, työttömyysetuudella omaehtoisesti opiskelevat ja kuntouttavassa työtoiminnassa olevat. Edellä mainittujen palveluiden tarkoituksena on estää työmarkkinoilta syrjäytymistä ja alentaa rakenteellista työttömyyttä. (Stat.)

Jussi Ahokkaan artikkelissa olevan (Soste 2016) mukaan työllisyyspalveluiden puute vähentää välityömarkkinoiden asiakkaiden työnsaantimahdollisuuksia ja Suomen talouskasvua yleisesti. Selvityksessä on tutkittu vuoden 2007 ja 2015 välisen ajan työmarkkinoiden sisältöä. Sen mukaan työvoimapolitiittisten määrä on vähentynyt viime vuosina ja työvoimapolitiittisissa on tapahtunut rakenteellista muutosta, kun esimerkiksi yhä harvempi välityömarkkinoilla oleva työllistyy palkkatuella. Samalla kuntouttavassa työtoiminnassa olevien määrä on merkittävästi kasvanut. Artikkelissa mainitun Suomen sosiaali ja terveys ry:n sen jäsenorganisaatioilta tuotetun kyselyn (soste 2015) mukaan juuri palkkatukimäärärahoja on leikattu hallituksen vuoden 2016 budjetissa, joka estää osaltaan välityömarkkinoiden tehokkuutta. Palkkatukipaikkojen määrän vähentyessä asiakkaita ohjataan muihin, heidän tarpeitaan vähemmän palveleviin toimenpiteisiin. Jos asiakas jää välityömarkkinoiden vangiksi vuosiksi niin todennäköisyys työllistymiseen palkkatyöhön pienenee. Tämä vaikuttaa negatiivisesti tulevaisuuden työvoiman määrään ja siten koko kansantalouteen.

Välityömarkkinoiden tarjonta voidaan siis nähdä hyvinkin tärkeänä osana Suomen toimivaa työvoimapolitiikkaa, ja nähdäkseni sen suunnasta tulevaisuudessa on syytä olla huolissaan. Kuten koko Suomen, myös Varsinais-Suomen TE-toimiston työllistämispalveluihin budjetoitu määräraha oli viime vuonna selvästi edellisiä vuosia vähemmän.

(TE-palvelut 2015). Näkemykseni mukaan esimerkiksi Valo-valmennuksen kaltaisten mallien sisältämien toimenpiteiden vähentäminen säästää yhteiskunnan rahoja hyvin lyhytkestoisesti.

Hankkeet osana työvoimapalveluita

Yhteiskunnallisen työllistymisen edistämiseen tähtäävän toiminnan uudeksi kehittämistavaksi ovat nousseet erilaiset projektit ja hankkeet. Näissä työllisyyspoliittisissa hankkeissa on mukana sosiaali- ja terveysalan ja työllistämisen ammattilaisia eri sektoreilta. Hankkeilla on haettu työttömyyden ja sen seurausten lieventämistä sekä uusien työllistymiskeinojen kehittämistä. TE-palveluiden internetsivuilla on listattu esimerkiksi Varsinais-Suomen alueella vuonna 2017 13 TE-toimiston rahoittamaa työllisyyspoliittista hanketta, mutta toimiston rahoituksen ulkopuolella jääviä hankkeita ei ole mainittu, vaikka TE-toimisto välittää asiakkaita esimerkiksi juuri Valo-valmennuksen piiriin. (TE-palvelut 2017.)

Erilaisia hankkeita on siis yhtäaikaaisesti käynnissä suuri määrä ja niistä jokainen tähtää esimerkiksi tietylle asiakasryhmälle suuntautuviin työllistymistoimenpiteisiin. Työllisyyspoliittisten hankkeiden tarjonta on siis melko laajaa. Tutkimukseni myötä minulle on muodostunut näkemys, että Valo-valmennus on ainutlaatuinen malli, koska sen avulla on mahdollista kouluttautua työtä tekemällä. Jokainen hanke tosin vastaa omalla kohdistetulla tavallaan markkinoiden kysyntään.

3 VALO-VALMENNUS OSANA TYÖVOIMAPALVELUITA

3.1 Valo-valmennuksen esittely

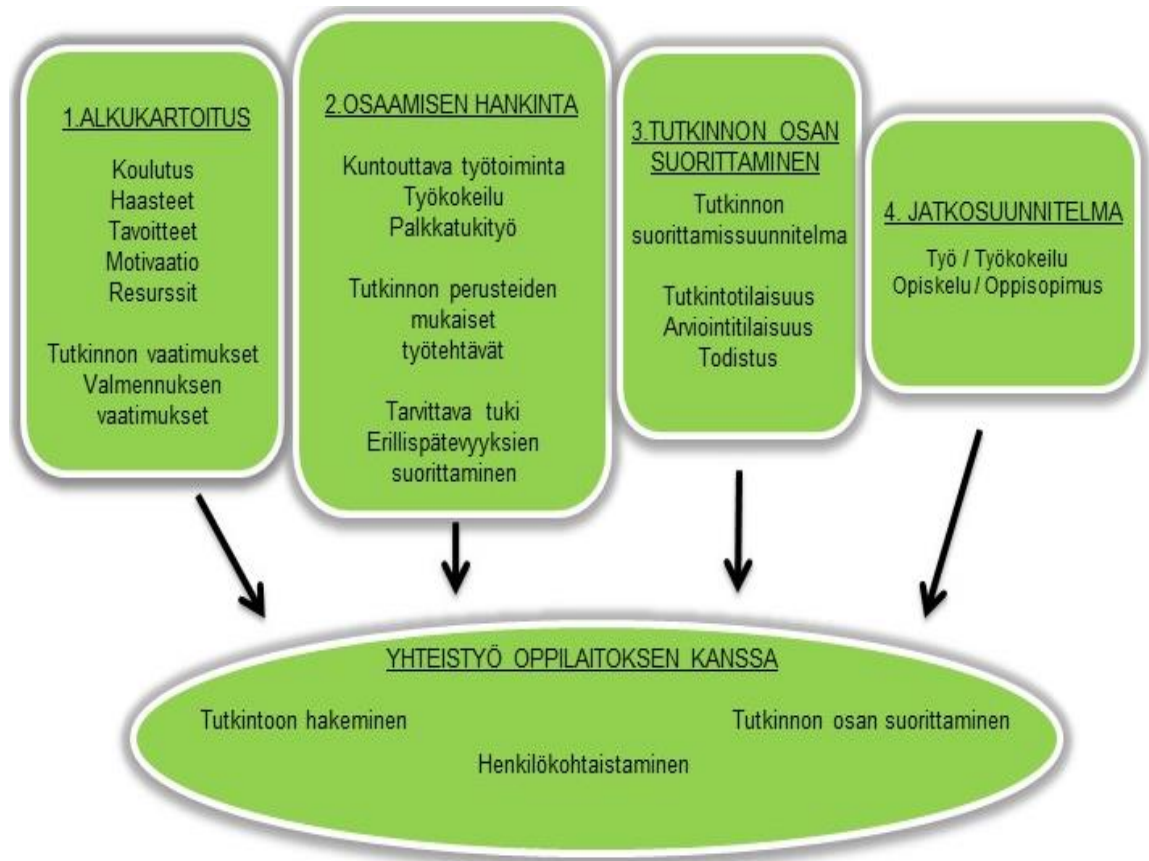
Valo-valmennus on välityömarkkinatoimijan järjestämää näyttötutkintotilaisuuteen valmistavaa valmennusta. Malli on levinnyt käyttöön myös hankkeen ulkopuolisille toimijoille Varsinais-Suomessa, mutta tässä tutkimuksellisessa opinnäytetyössä haastattelutullaan tekemään ainoastaan hankkeessa varsinaisesti mukana olevien toimijoiden asiakkaille. Valo-valmennus on käytössä eri toimijoiden käyttöön Pirkanmaalla, Satakunnassa, Hämeessä ja Uudellamaalla. Valmennuksen lähtökohtia ovat asiakaslähtöisyys, tuki ja motivointi. (Valo-valmennuksen hankehakemus 2014, 1-4.)

Varsinais-Suomen Valo-valmennus on vuonna 2015 Suomessa alkanut hanke, jonka rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto. Hankkeessa toimijoina ovat Varsinais-Suomen Sininauha ry, Sosiaalipalvelusäätiö Raina, Raision kaupunki ja vuodesta 2016 lähtien myös Turun kaupunki. Hankehakemus on tehty vuoden 2018 loppuun saakka, ja tavoitteena on, että tämän jälkeen toimintamalli olisi juurtunut osaksi yksiköiden toimintaa. Valo-valmennuksen ympärille on rakentunut myös Valo-valmennuksen levittämishanke, jonka päätoteuttajana on Rauman seudun katulähetys ry ja jota rahoittaa STEA. (Kirsi Kojonkoski 6.3.2017.)

Valo-valmennus on opinnollistettua työtoimintaa, eli valmennuksen avulla asiakkailla on mahdollisuus suorittaa ammatillisen tutkinnon osia tekemällä harjoittelujaksoja yhteistyökumppaneilla. Näillä jaksoilla suoritettava tutkintotilaisuus tehdään tutkinnon perusteiden ja oppilaitoksesta saatujen kriteerien perusteella, ja tutkintotilaisuuden päätteeksi arviointitilaisuudessa kokoontuvat valmentautuja, ohjaaja, työpaikan esimies sekä oppilaitoksen opettaja. Valmennuksessa voidaan jatkaa kesken jääneitä opintoja tai täydentää aikaisemmin hankittua osaamista. Valo-valmennuksessa voi suorittaa jopa koko tutkinnon. (Valo-valmennuksen hankehakemus 2014, 3-7.)

Valmennuksen avulla asiakkailla on mahdollisuus suorittaa ammatillisen tutkinnon osia työkokeilun, kuntouttavan työtoiminnan tai palkkatukijakson aikana. Valmennuksessa tähdätään vahvasti yksilöllisyyteen ja koska jokainen ihminen on erilainen, valmentautujalle räätälöidään oma henkilökohtainen polkunsä yhdessä valmentajan kanssa, jossa huomioidaan asiakkaan aiempi koulutus ja osaaminen, tavoitteet, motivaatio, haasteet sekä saatavissa olevat resurssit. Oppiminen tapahtuu aidoissa työkohteissa oikeita

töitä tekemällä. Asiakkaat ohjautuvat työvoimatoimiston, kuntien työllistämispalveluiden, muiden hankkeiden ja etsivän nuorisotyön kautta. (Kirsi Kojonkoski 6.3.2017.) Jokaisen valmentautujat polku räätälöidään ohessa olevan mallin mukaan (Kuvio 1).

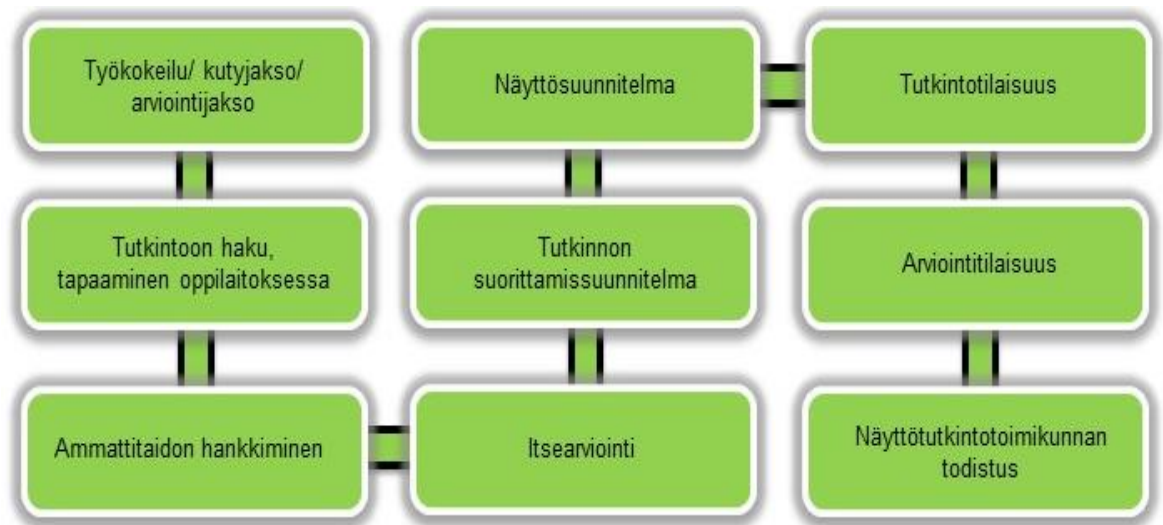

Kuvio 2. Valo-valmennuksen kulku.

Tuoreen selvityksen mukaan Valo-valmennuksessa on ollut hankkeen alkamisesta lähtien 74 valmentautujaa, joista 30 on elokuun 2017 loppuun mennessä suorittanut tutkinnon osan tai osia (Liite 1). Valo-valmennuksessa asiakkaan ohjaamisesta vastaa yhteistyötahon nimetty ohjaaja, ja Valo-valmennuksen valmentaja tukee asiakasta koko matkan ajan tarvittavilla toimilla. Valmentaja ja valmennettava sopivat yhdessä tapauksia yksilöllisen tarpeen perusteella, ja valmentaja avustaa henkilökohtaisesti esimerkiksi tukien saantiin liittyvissä asioissa. Valmennuksen tavoitteena on panostaa myös asiakkaan jatko-ohjaukseen, ja valmentautujalle pyritään löytämään joko työpaikka tai esimerkiksi oppisopimustyöpaikka, missä hän voi suorittaa tutkintonsa loppuun niissä tapauksissa, kun koko tutkinnon suoritus Valo-valmennuksen avulla ei ole mahdollista. (Sandra Englund 14.11.2016.) Valo-valmennuksesta 8/2017 tehdyn tilaston (liite 1)

mukaan valmennuksen päätyttyä suurin osa asiakkaista joko työllistyi tai jatkoi opiskelua.

Valo-valmennus tekee yhteistyötä myös ammatillisten oppilaitosten kanssa, sillä yhteistyöverkoston kehittäminen ja ylläpitäminen ovat oleellinen osa valmennuksen toimintaa. Valmennuksen kulkua selvitetty oheisessa kuviossa (kuvio 2). Valo-valmennus alkaa suorittamalla sovitun mittainen työkokeilu, kuntouttavan työtoiminnan tai palkkatuetun työn jakso yhteistyöorganisaatiossa, ja valmennus etenee suunnitelmien ja arviointien kautta näyttötutkintotoimikunnan todistuksen laatimiseen. (Innokylä 2016.)

Kuvio 3. Kuvaus oppilaitosyhteistyöstä.

Kohderyhmä

Valo-valmennus tarjoaa vaihtoehtoisen reitin ammatillisen tutkinnon suorittamiseen heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille. Asiakkaat ohjautuvat Valo-valmennukseen pääasiassa työvoimatoimiston kautta tai ottamalla suoraan valmentajiin yhteyttä. Valo-valmennukseen ei ole olemassa ikärajaa, ja valmentautujat ovat laadasta laitaan eri ikäisiä ja erilaiset taustat omaavia ihmisiä. Valmennuksen tarkoituksena on tarjota heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille mahdollisuus suorittaa ammatillisen tutkinnon osia harjoittelupaikoissa toteutettavien näyttötutkintojen avulla. Toimintamallin on ajateltu palvelevan erityisesti sellaisia ihmisiä, joilla on vaikeuksia päästä työelämään oppimishaasteidensa vuoksi. Valo-valmennuksen tilaston (liite 1) mukaan valtaosalla valmennuksessa mukana olevista on ainoastaan perusasteen

opinnot takanaan. Tietotaidon karttumisen ohella työtä tekemällä haetaan keinoja myös esimerkiksi tunnetaitoihin sekä itseluottamuksen lisääntymiseen (Sosped säätiö 2015).

3.2 Asiakslähtöisyys

Opinnäytetyön aihetta eli valmennuksen merkityksellisyyttä tarkastellaan asiakasnäkökulmasta, joten asiakslähtöisyyden keskeisten periaatteiden on selvittäminen keskeinen osa tutkimuksen taustatyötä. Asiakslähtöisyys on myös yksi Valo-valmennuksen lähtökohdista.

Asiakslähtöisyydellä on nykypäivänä keskeinen rooli sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä ja niiden laadun takaajana sekä asiakkaan aseman sekä tahdon turvaajana. Asiakas ei ole enää pelkästään palveluiden passiivinen käyttäjä, vaan hän osallistuu itseään koskeviin päätöksiin ja hoitoon, tällä mahdollistetaan itsemääräämisoikeuden ja valinnanvapauden toteutuminen. Asiakslähtöisessä työskenteilyssä asiakkaan tarpeisiin vastataan voimavaralähtöisellä työotteella ja pyritään luomaan luottamuksellinen ja avoin vuorovaikutussuhde. Asiakslähtöisyys on asiakkaan yksilöllisten tarpeiden huomiointia työssä ja hänen todellisen etunsa huomioon ottamista. (Tesso 2013.)

Sosiaali- ja terveydenhuollossa on kiinnitetty tehostetusti huomiota asiakkaan tai potilaan asemaan, oikeuksiin ja itsemääräämisen vahvistamiseen. Edellisten toteutumisen varmistamiseksi on säädetty laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) sekä laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992). Asiakkaiden ja potilaiden valinnanvapauden lisääntyminen lakien, tulevan sote-uudistuksen ja erilaiset palvelusetelien myötä muuttavat palvelujärjestelmiä enemmän ”ylhäältä alas” -suunnasta kohti ”alhaalta ylös” -suuntaa, näin ollen mahdollisuutena on vahvistaa asiakasohjausta ja asiakkaan asemaa.

Kuten sosiaalihuoltolaissakin (1301/2014) on säädetty, keskitytään tämän päivän palveluissa voimakkaasti omatyöntekijän malliin, jotta asiakkaan ja työntekijän välille olisi mahdollista muodostua luottamussuhde ja työntekijä kykenisi näkemään asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisesti (Määttä&Määttä 2015, 34). Näin on myös Valo-valmennuksessa, jonka keskeinen osa on luottamuksellisen suhteen luominen omaan valmennettavaan.

Asiakaslähtöisyyttä on lakiuudistusten ja erilaisten suositusten jälkeen tutkittu viime vuosina paljon. Tarkastelunäkökulmia asiakaskeskeisyyteen palvelujen tarjoamisessa on useita. Esimerkiksi Nummela (2011) esitti tutkimuksessaan, että osallistavan asiakkuuden päätekijöinä ovat itse palvelutapahtuma ja asiakkaan sellainen kohtaaminen, jossa sekä asiakkaan omien, että viranomaisverkostojen huomioimisen lisäksi asiakkaan oikeuksien näkyväksi tekeminen ja oikeuksien puolustaminen ovat tärkeitä. Laitila (2010) sen sijaan kirjoittaa, että asiakaslähtöisyys merkitsee yksilöllisyyttä, joustavuutta ja asiakassuhteen hyvää laatua ja sitä että hänen tutkimansa asiakasryhmän, mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden, asiakaslähtöisyydessä painottuivat palveluiden käyttäjien asiantuntemuksen hyväksyntä, huomiointi ja hyödyntäminen. Säisänen (2015) toteaa tutkimuksellisen opinnäytetyönsä tuloksissa sen, että asiakaslähtöisyys pitkäaikaistyöttömille suunnatuissa palveluissa on tavallisesti jotain sellaista, jota viranomaiset ajattelevat vahvasti toteuttavansa mutta asiakkaan sitä vastoin eivät koe palveluita kovinkaan asiakaslähtöisiksi.

3.3 Toiminnallisen oppimisen mahdollisuudet osana työvoimapalveluita

Oppimista voidaan tarkastella useasta eri lähtökohdasta, ja jokaisella yksilöllä on oppimiselle oma merkityksensä. Ihmisellä on oma tapansa oppia, jotkut oppivat kuuntelemalla ja tarkkailemalla, toiset taas tekemällä. Toiminnallista oppimista on tutkittu paljon ja paljon tutkimustietoa sen hyödyistä ja tuloksista on saatavilla melko hyvin.

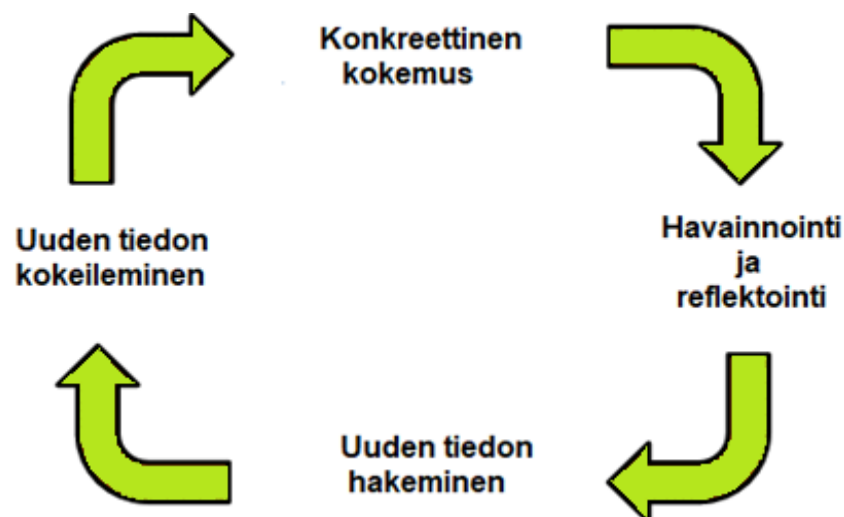
Pedagogiikkaa nykypäivän erilaisissa oppilaitoksissa ollaan suuntaamassa yhä enemmän käytännönläheisiin oppimismalleihin, joilla on tutkitusti osoitettu olevan parempia vaikutuksia kuin pelkällä perinteisellä, opettajakeskeisellä opetusmallilla. Oppiminen perustuu tiedon muokkaamiseen ja sen soveltamiseen, ja tärkeä tekijä on se, kuinka opittu tieto muutetaan taidoksi (Salakari 2009, 29). Omakohtainen kokemus tietystä asiasta on kokemuksellisen oppimisen lähtökohta ja sen oleellinen osa, mutta ainoastaan asioiden kokeminen ei pelkästään vielä takaa oppimista. Tärkeää on opittavan ilmiön havainnointi ja sen tietoinen pohtiminen ja reflektointi, sekä asian ymmärtäminen ja käsitteellistäminen sopivan teorian tai kuvausmallin avulla. (Kupias 2001, 16.)

Tänä päivänä useat opintokokonaisuudet pohjautuvatkin suureksi osaksi tekemällä oppimiseen, kuten työharjoitteluihin ja muihin käytännön oppimista painottaviin menetelmiin. Valo-valmennuksessa oppiminen tapahtuu työympäristössä, jolloin valmentautujilla on mahdollisuus päästä oppimaan työtä käytännön kautta. Kokemuksellinen op-

piminen tunnetaan learning by doing -toimintamallina, jonka ytimenä on tekemällä työn oppiminen. Toimintamalli on yksi valmennuksen hankehakemuksessa mainituista lähtökohdista, ja se toimii käytännössä koko Valo-valmennus-toimintamallin perustana.

Kokemuksellisen oppimisen ja learning by doing-ajatuksen isänä nähdään olevan John Dewey, joka jo 1910-luvulla kehitti pragmatismina tunnetun kasvatusteorian. Pragmatismien yhtenä kulmakivenä on kokemuksesta oppiminen. Deweyn kokonaisvaltaisen kokemuskäsityksen oleellinen piirre on ihmisen jatkuva vuorovaikutus aktiivisen, elävän olennon ja dynaamisen elinympäristön välillä. Käsitys painottuu ihmisen aktiivisuuteen, toiminnallisuuteen ja arvokkuuteen ja tärkeintä Deweyn teoriassa on nimenomaan teorian ja käytännön välisen suhteen ymmärtäminen, ei pelkästään käytännöstä oppiminen. Deweyn mukaan koulun tulisi olla paikka elämästä oppimiselle, kokemusten saamisella ja tekemällä oppimiselle. (Alhanen 2013, 52-61.)

Kokemuksellista oppimista voidaan tarkastella myös seuraavan mukaisen kuvion avulla (kuvio 3), joka on David Kolbin kehittämä. Kolbin kokemuksellisen oppimisen mallissa kokemus tuo ihmiselle uutta tietoa sekä muokkaa aikaisemmin omaksuttua yksilön ajattelussa. Kokemusperäisen oppimisen teoria taitojen oppimisessa perustuu neljään yhä uudelleen toistuvaan vaiheeseen: 1. Oppiminen alkaa omakohtaisesta kokemuksesta 2. Kokemuksen havainnointi ja reflektointi 3. Uuden tiedon hakeminen muodostuminen reflektoinnin avulla. 4. Uuden tiedon kokeileminen ja käsityksien muuttaminen uusiin kokemuksiin perustuen. (Kolb 1984, 21.)

Kuvio 4. David A. Kolbin kokemuksellisen oppimisen kehä (Kolb 1984, 21).

Salakarin (2009, 15) mukaan teorian tietoa on arvostettu liikaa suhteessa käytännön osaamiseen, koska nykymaailmassa on tietoa tarjolla yllin kyllin, sen sijaan kokemuksellisen oppimisen mahdollisuuksista on pula. Sen sijaan esimerkiksi Menaker et al(2006) Salakarin(2009, 131) teoksessa esittää, että kaikkea ei voi oppia kokemuksperäisesti, ja että paras oppimistulos voitaisiin saavuttaa sekä kokemuksperäisiä menetelmiä että perinteisiä opetusmenetelmiä yhdistelemällä. Pelkästään tekeminen ei yksin riitä oppimisen aikaansaamiseen.

Rantanen (2010) on tutkimuksessaan selvittänyt, minkälaisia kokemuksia toiminnallisella oppijalla on yleisesti ottaen koulunkäynnistä sekä oppimisesta ja millä tavoilla voitaisiin edistää toiminnallisen oppijan oppimista. Toiminnallinen oppija on oppilas joka oppii parhaiten käytännöstä ja jolle esimerkiksi liike, kosketus, tekeminen ja kokeminen ovat tärkeitä tapoja oppimiselle. Toiminnalliselle oppijalle on tärkeää oppimistilanteissa olla osallisena ja tehdä käsillä. Pro gradu-tutkimus osoitti, että oppiakseen toiminnalliselle oppijalle ei riitä perinteinen koulunkäyntimalli, vaan malliin olisi yhdistettävä toimintaa, havainnollistavia linkkejä, luovuutta, keskustelua, vapautta ja opettamista muuttuvien menetelmin.

Koulun opetuskäytännön vastaavat usein peruskoulun ensimmäisillä luokilla toiminnallisen oppijan tarpeisiin, kun opetus on yhä monipuolista ja sisältää paljon toiminnallisuutta. Viimeistään yläasteella ja varsinkin lukio-opetuksessa alkaa kinesteettisyys opetuksessa vähentyä radikaalisti. Oppijoiden todennäköisesti oletetaan pystyvän jo itsenäisesti hankkimaan tietoa. Toiminnallinen oppija voi opintojen muuttuessa olla vaikeuksissa, koska oppiminen tapahtuu tavoilla, jotka eivät kohtaa hänen tarpeitaan. (Leitola 2001, 30-40.)

Vertailunkohteena perinteinen opetusmenetelmä

Perinteisissä opettajakeskeisissä oppimismenetelmissä opiskelijat istuvat luokassa tiedon passiivisina tai aktiivisina vastaanottajina. Erilaiset luennot voivat olla tehokkain tapa herättää oppijassa ajatuksia ja auttaa jäsentämään laajoja tiedollisia rakenteita. (Puolimatka 2002, 13, 241.) Tämä meille kaikille tuttu ja hieman vanhanaikainen menetelmä ei välttämättä enää nykypäivänä tarjoa jokaiselle kansalaiselle mahdollisuutta oppia uutta ja saada omaksuttua tietoa jolla vastata työmarkkinoiden kysyntään. Muuttuvat työmarkkinat ja kilpailukyvyyn kehittäminen aiheuttavat painetta myös oppimisen ja opettamisen menetelmissä. Teema on näkyvästi esillä esimerkiksi sekä nykypäivän

mediassa, että hallitusohjelmissa. Yksi nyky-yhteiskunnan kehityksen suuntaviivoista näyttäisi olevan se, kuinka tietopuolinen opettaminen kouluissa jää enenevässä määrin taka-alalle, johtuen tiedon hankkimisen helppoudesta (Salakari 2009, 29). Esimerkiksi JOPO:n eli joustavan perusopetuksen malli, jossa toteutetaan perusasteen opetus osaksi lähiopetuksena ja osaksi työpaikoilla, on alkanut vastaamaan oppimistapojen ja ihmisten erilaisuuteen (oph).

Tilaston (liite 1) mukaan Valo-valmennuksessa tutkinnon osia suorittaneiden joukosta puolet olivat keskeyttäneet ammatillisen koulutuksen. Yleisimmin keskeytyminen oli aiheutunut motivaation puutteesta tai mielenterveys- ja päihdeongelmista. Lavikaisen ym. (2006, 405) tutkimuksen mukaan yksi kuudesta henkilöstä kokee koulunkäyntivaikeuksia opettajakeskeisessä oppimismenetelmässä. Tutkimuksesta kertovan artikkelin mukaan nämä vaikeudet, yleisimmin keskittymisvaikeudet, vaikuttavat myös yksilön aikuisikään. Koulunkäyntivaikeuksista kärsivien koulutusaste oli merkittävästi pienempi kuin muiden. Vaikeuksilla todettiin tutkimuksen mukaan olevan yhteys myös yksin asumiseen ja elämiseen, koettuun terveydentilaan ja yleisesti tyytyväisyyteen sosiaalisesta elämästä. Lisäksi Sipilän ym. (2011, 121) tutkimuksen perusteella koulutuksen vaikutus työttömyyteen on merkittävä. Esimerkiksi pelkän peruskoulun suorittaneilla miehillä on viisinkertainen työttömyysriski verrattuna muihin koulutustasoihin. Matala koulutus on sekä miehillä että naisilla merkittävä työttömyyden aiheuttaja.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarve ja ajankohtaisuus

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa Valo-valmennuksen merkityksellisyydestä valmentautujille. Tutkimuksen toimeksiantajana toimii Varsinais-Suomen Sini-nauha ry, joka toimii pää toteuttajana Varsinais-Suomen Valo-valmennus -hankkeessa. Valmennus on Varsinais-Suomessa melko tuore malli, jonka vaikutuksia ei ole toistaiseksi tutkittu, tämän vuoksi itse opinnäytetyön tekijänä halusin tarttua haasteeseen ja tuottaa toimeksiantajalle tietoa valmennuksen merkityksellisyydestä oman oppimisprosessini ohella. Alun perin puheena oli, että tämän tutkimuksen tuloksena voisi mahdollisesti tuottaa toimeksiantajalle arviointityökalun, jota käyttää jatkossa valmentautujille. Se ei kuitenkaan tutkimukseni puitteissa toteutunut, johtuen valinnoistani toteuttamismenetelmien ja työn laajuuden suhteen.

Nykyisen hallitusohjelman 2025 yksi osaamisen ja koulutuksen kärkitavoitteista on ammatillisen koulutuksen uudistaminen osaamisperustaiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi ja sen tehostaminen. Tavoitteena on luoda työpaikoilla tapahtuvan oppimisen malleja ja lisätä yksilöllisiä opintopolkuja. (Valtioneuvosto 2017.) Vuoden 2018 alussa toimeksi pistettävässä ammatillisen koulutuksen reformissa uudistetaan koko ammatillinen koulutus, ja nykyinen ammattikoulutusta koskeva lainsäädäntö yhdistetään sekä nuoria että aikuisia koskevaksi laiksi. Yksi uudistuksen pääpiirteistä on työpaikalla tapahtuvan opiskelun lisääminen ja monipuolistaminen sekä siellä tapahtuvan ohjauksen vahvistaminen. Myös epävirallisen osaamisen tunnistaminen liittyy olennaisesti tulevaan ammatillisen koulutuksen uudistukseen. Rahoituksen tavoitteena on kannustaa koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseen ja ehkäistä syrjäytymistä tekemällä opinnoista sujuvampia yksilöllistämällä niitä. (Minedu.) Mediassa uutisoidaan näkyvästi leikkauksista, jotka kohdistuvat opintotukeen ja koulutukseen sekä sen tutkimiseen. Työllisyysastetta halutaan parantaa, mutta samaan aikaan leikataan koulutuksesta, asiasta jonka tarkoituksena on parantaa työllisyyttä. Valo-valmennuksen kaltaisella mallilla voidaan näkemykseni mukaan parantaa työllisyyttä ja samalla säästää. Työpaikalla oppiminen on kustannustehokkaampaa verrattuna perinteiseen opetusmenetelmään.

EU:n neuvoston vuonna 2012 antamassa suosituksessa kehoitettiin jäsenmaita luomaan epävirallisen osaamisen tunnistamiseen ohjaavat rakenteet vuoteen 2018 mennessä. (Flourentzou 2012). Sen pääperiaatteita ovat työstä saatavan osaamisen tunnustaminen sekä aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen. Valo-valmennuksen yksi lähtökohdista on aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja sen hyödyntäminen osana valmennusta.

Varsinais-Suomen Valo-valmennus on hanke, joka päättyy vuonna 2018. Mahdollinen jatkorahoitus päätetään siitä riippuen, onko valmennuksesta todettu olevan hyötyä työllisyyden edistämisessä. (Kirsi Kojonkoski 6.3.2017.) Itse Valo-valmennuksesta ei ole aikaisemmin tehty opinnäytetöitä, eikä valmennuksen vaikuttavuutta tai merkitystä ole levittämishankkeen vastuukoordinaattorin mukaan myöskään tutkittu. (Ari Reunanen 3.11.2016.)

4.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimustehtävät

Opinnäytetyön aihetta pohtiessani lähtökohtiani olivat, että halusin sen suuntautuvan aikuissosiaalityöhön ja tarkemmin työllistämispalveluiden sektorille. Työllistämispalveluista en omaa lainkaan kokemusta, mutta koen sen mielenkiintoiseksi tulevaisuuden työnkuvaani ajatellen. Useiden yhteydenottojen ja keskustelujen jälkeen löysin toimeksiantajan, jonka tarve tutkimukselle ja oma tarpeeni opiskelijana kohtasivat. Tavoitteenani on tuottaa työn toimeksiantajalle aidosti ja onnistuneesti tietoa Valo-valmennuksen merkityksellisyydestä asiakasnäkökulmasta. Henkilökohtaisena tavoitteenani on oppia tutkimuksen tekemisen vaiheista sekä saada kokemusta työllistämispalveluista.

Ilman tutkimusongelmaa ei tieteellistä tutkimusta voida tehdä, ja se ohjaa koko kyseistä tutkimusprosessia. Jos ongelma alun perin asetetaan väärin, ovat myös tutkimuskysymykset vääriä ja tutkimus ei tuota tavoiteltua tietoa. Tutkimusongelmassa tulisi kiteytyä koko tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet yhdessä lauseessa. Tutkimusongelman muotoutumisissa tärkeintä on, että ongelma ja aineisto vastaavat toisiaan ja opinnäytetyön onnistunut lopputulos saadaan rajaamalla ja määrittelemällä tutkimusongelma tarkasti. (Kananen 2015, 46.) Tutkimusongelman ei tarvitse olla tarkasti ilmaistuna jo tutkimuksen alussa, vaan sen on mahdollista täsmentyä koko tutkimuksen tekemisen ajan (Kiviniemi 2010, 71). Pohdin, muovasin ja kääntelin tämän tutkimuksen tutkimusongelmaa melko pitkään, ja lopullisen asunsa se sai vasta työn tekemisen loppuvaiheessa. Tä-

män opinnäytetyön tutkimusongelma on: Mitkä asiat Valo-valmennuksen pääperiaatteissa ovat merkityksellisiä valmentautujan näkökulmasta katsottuna.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusongelmana tässä työssä on siis selvittää se, että mitkä asiat Valo-valmennuksen pääperiaatteissa ovat merkityksellisiä valmentautujan näkökulmasta. Tutkimuskysymykset vastaavat tähän ongelmaan ja myös kysymykset ovat muotoutuneet hiljalleen aineiston keruun lomassa ja saaneet lopullisen asunsa vasta haastatteluiden jälkeen. Tutkimuskysymyksien on oltava mahdollisimman avoimia. Tutkimukseni pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Millä tavoilla asiakaslähtöisyys näkyy valmennuksen suorittamisessa?
2. Miten valmentautuja kokee valmennuksen vahvistaneen hänen työllistymis- ja kouluttautumisvalmiuksiansa?
3. Mitkä tekijät käytännössä oppimisessa ovat merkityksellisiä valmentautujalle?

Tutkimukseni on laadullinen ja se muotoutui juuri laadulliseksi tutkimusongelmani pohjalta. Opinnäytetyön aihetta eli Valo-valmennuksen merkityksellisyyttä asiakasnäkökulmasta ei ole myöskään tutkittu aikaisemmin, tämäkin tekee tutkimuksesta laadullisen. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimuksen kohteena on aina ihminen, ja sillä tutkitaan ihmisille merkityksellisiä ja tärkeitä asioita, ja se lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Sen määrittely vaihtelee sen mukaan, millä tieteenalalla tutkimusta tehdään. Kohteena ei ole jotain, mitä pystytään selkeästi mittaamaan, vaan asioita joilla mitataan tietyn ilmiön merkitystä tai laatua. Tutkimukseen kuuluu keskeisesti omat havainnot ja keskustelut haastateltavien kanssa. Haastattelulla saatu tieto koetaan luotettavammaksi kuin lomakehaastattelu. (Hirsjärvi ym. 2007, 157-160.)

Tutkimuksen toteutus lähti pohtimalla sitä, mitä on kokemus, jonka tuloksena voisin päästä haastatteluissani sisälle osallistujien kokemusmaailmaan. Laadullisen tutkimuksen tarkastelemiseksi soveltuu monia lähestymistapoja, mutta erityisesti fenomenologia soveltuu opinnäytetyöhöni sen keskittyessä ihmisen kokemuksiin. Muita mahdollisia tapoja olisivat hermeneuttinen tai narratiivinen tutkimustapa, mutta fenomenologian kohdistuessa rajatummin ihmisen käsityksiin ja kokemukseen koin sen sopivimmaksi lähestymistavaksi (Lehtomaa 2008, 134-139). Fenomenologinen tutkimusstrategia tutkii siis ihmisen kokemusmaailmaa ja sitä, minkälainen merkitys jollakin ilmiöllä hänelle

on, kuinka hän jonkin tietyn asian kokee. Siinä pyritään pääsemään yksilöiden käsityksiä ja kokemuksia tutkimalla kiinni ilmiöihin itseensä. (Laine 2010, 28-30.) Perttulan (2008, 149) kanta kokemuksen ymmärtämiseen on se, että kokemus on tajunnallinen tapa merkityksellistää sellaisia todellisuuksia, joissa ihminen on mukana. Perttulan mukaan kokemus on sitä, mitä mikäkin elämäntilanne ihmiselle tarkoittaa. Tutkija tutkii haastateltavien henkilöiden käsityksiä ja niiden eri variaatioita tutkittavasta ilmiöstä.

Merkityksen tutkiminen

Tämän opinnäytetyön aihe syntyi toimeksiantajalta tulleesta toiveesta tutkia valmennuksen vaikuttavuutta, mutta käsite ”vaikuttavuus” tulkittiin jo alussa turhan haastavaksi opinnäytetyön laajuuteen nähden, joten ohjaavan opettajan suosituksesta täsmensin sen termiksi ”merkitys”. Merkitystä tutkimalla on mahdollisuus rajata työ selkeästi käsittelemään asiakkaiden kokemuksia ja heidän mielipiteitään ja tällä tavoin saada opinnäytetyöstä toimiva kokonaisuus jossa aiheeseen pystyy pureutumaan tarkasti.

Sanaa ”merkitys” käytetään tutkimuksissa ja arkikielessä hyvin monella tapaa. Se on kyettävä käsitteellistämään osaksi ihmistieteitä. Elämämme on keskeisesti itsemme ja toisten ihmisten tuottamia merkityksiä jollekin asialle tai ilmiölle, ihmiset tekevätkin alati ympärillä olevaa maailmaa merkitykselliseksi pohtimalla kokemuksiaan tulkitsemalla ja tarkkailemalla. Merkityksen mittaaminen on siinä mielessä haastavaa, ettei asioilla ole itsessään merkitystä, vaan ihmiset itse luovat yksilölliset merkityksensä asioille. Merkitystä tutkittaessa on kohde suhteutettava hänen muuhun elämäänsä liittyviin merkityksenantoihin. (Moilanen&Räihä 2010, 46-48.) Tässä tutkimuksessa valmennuksen merkityksellisyyttä pyritään saamaan hienovaraisesti selville aluksi pohtien tutkimusmenetelmiä ja tiedonkeruumenetelmiä, ja niiden täsmennyttyä luomaan haastattelupohjasta ja koko haastattelutilanteesta sellainen, jotta tutkittavien aidot mielipiteet saataisiin ei ainoastaan esille, vaan haastateltavan ensin itse tiedostamaan tuntemuksena ja näin mahdollistaa myös itseäni eli haastattelijaa ymmärtämään hänen kokemuksensa.

4.4 Aineiston hankinta

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleisimpiä tutkimusmenetelmiä aineiston hankkimiseksi ovat haastattelu, havainnointi ja kirjallisen tiedon käyttö, menetelmän valinta lähtee esittämällä tutkijana itselleen kysymyksen: mikä tai mitkä menetelmät tuovat parhaan

vastauksen tutkimusongelmaan? (Metsämuuronen 2008, 37). Empiirinen tutkimus perustuu tutkimuskohteen mittaamiseen kuten esimerkiksi tässä opinnäytetyössä, haastattelemalla. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmän valinta alkaa sen pohtimisella, että mikä aineistonkeruumenetelmä soveltuu parhaiten juuri tähän tutkimukseen (Hirsjärvi ym. 2007, 120). Valitsin tutkimukseeni aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun. Koen että se on ainoa mahdollinen ja kattava tapa saada vastaus tutkimusongelmaani.

Haastattelutapoja on useita, kuten yksilöhaastattelu, ryhmähaastattelu tai lomakehaastattelu ja ne ovat perinteisesti jaettu strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin. Näiden välimaastossa ovat puolistrukturoidut haastattelut joka tarkoittaa sitä, että haastattelulle on valmisteltu lomakehaastattelun omaisesti kysymykset, mutta haastattelu tapahtuu enemmänkin keskustelunomaisesti ja kysymyksien asettelu tehdään kuhunkin tilanteeseen sopivalla tavalla. Puolistrukturoiduista haastatteluista käytetyin muoto on teemahaastattelu, jossa käydään läpi tietyt teemat ja aihepiirit mutta kysymysten esittäminen on vapaampaa. Haastattelut muistuttavat joiltain osin normaalia keskustelua ja ihmisten välistä vuorovaikutusta, mutta ne eroavat siinä, että haastattelulla on aina jokin päämäärä ja haastattelijalla on tiedon intressi, jonka vuoksi hän kysymykset esittää. Haastattelussa osallistujien roolit ovat myös poikkeavia keskusteluun nähden; haastattelijalla on tiedon kerääjän, kysyjän rooli ja haastateltavalla tiedon antajan, vastaajan rooli. (Ruusuvuori&Tiittula 2005, 10-22.)

Keskustelussa toimeksiantajani kanssa kävi ilmi se, että asiakas olisi hyvä pystyä haastattelemaan itse niin, että haastattelu olisi keskustelunomainen eikä kestoltaan liian pitkä. Ryhmähaastattelua en pitänyt mahdollisena vaihtoehtona jotta voisin saada jokaisen haastatellun omaa yksityistä kokemusmaailmaa avattua. Palautetta haastattelupohjasta toimeksiantajaltani saatua muutin kysymyksiä yhä yksinkertaisimmiksi ja tiiviimmiksi sekä lisäsin kolmanteen teemaan kysymyksiä siitä, miten asiakas kokee itsensä ennen valo-valmennusta ja sen aikana/jälkeen.

Opinnäytetyö on toteutettu puolistrukturoituna eli teemahaastatteluna koska ajattelin, että haastattelun siten toteuttamalla tulisin saamaan haastattelutilanteista mahdollisimman mukavia, rentoja ja näin tutkimustuloksistakin mahdollisimman kattavia. Totesin myös yhdessä työn toimeksiantajan kanssa, että en todennäköisesti saisi lomakehaastattelua käyttäessä asiakkaiden todellisia mielipiteitä esille. Koin, että hieman virallisen tuntuinen strukturoitu haastattelu voisi olla tilanteeseen turhan muodollinen, jolloin vaarana olisi se, että haastateltava vastailee lyhyesti ja yksipuolisesti. Olen haastatteli-

jana kokematon, joten halusin, että haastattelussa tulisi kuitenkin olemaan jonkinlainen pohja valmiina, joten strukturoimaton haastattelukaan ei nähdäkseni myöskään työhöni istunut. Haastattelulomakkeen kysymyksistä pyrin tekemään avoimia.

Kysymyspohjaa teemahaastattelulle (liite 2) laatiessani oli pohdittava monta asiaa. Haastattelupohjan teemat muodostuivat suoraan opinnäytetyöni teoreettisesta viitekehystä, mutta oli myös paljon muita asioita huomioitavana. Kysymyksien tulisi olla avoimia ja mahdollisimman paljon informaatiota ja keskustelua tuottavia. Ne eivät saisi olla johdattelevia. Pohdin esitietojen kysymistä vasta haastattelun lopuksi, mutta totesin että voisin saada keskustelun auki ja pohjustettua tulevia kysymyksiä ensin pieniä ja yksinkertaisia asioita kysymällä. Halusin myös avata keskustelun rennosti, ja suoraan ensimmäiseen teemaan meneminen tuntui tungettelevalta. Kysymysten laadinnassa käytin kunkin teeman teoreettista pohjaa, eli esimerkiksi asiakaslähtöisyys-teeman kysymykset perustuivat siihen, että mitkä seikat ovat sosiaalialan asiakaslähtöisissä palveluissa keskeisiä. Halusin liittää haastatteluun asteikkokysymyksiä, jolloin litterointi olisi helpompaa ja tulokset niiltä osin mahdollisimman yksiselitteisiä. Pohdin erilaisten asteikkomenetelmien kuten esimerkiksi janan käyttöä, mutta numeraalinen asteikko tuntui kaikkein luonnollisimmalta ja yksinkertaisimmalta keinolta saada mahdollisimman todenmukainen vastaus. Valitsin asteikoksi 0-10 kouluarvosanojen 4-10 sijaan, jotta vastausvaihtoehdoista saataisiin laajempia. Teemassa jossa selvitettiin Valo-valmennusmallin merkityksellisuystä, kysymykset muodostuivat valmennuksen hakemuksesta ja saamastani palautteesta toimeksiantajaltani. Kaksi koehaastattelua tekemällä halusin varmistaa pohjan toimivuuden ja sen, että haastattelusta ei tulisi liian pitkää.

Haastatteluiden toteuttaminen

Perttula (2008, 154) kuvaa tutkimukseen osallistuvien ihmisten valintaa ja sen tärkeyttä. Tutkittavia valitessaan tutkijan tulisi tiedostaa se, että tutkiiko hän mielestään juuri tutkittavan kokemusta aiheesta vai hänen kauttaan yleisempää kokemisen tapaa. Suurin osa Valo-valmennuksessa mukana olevista ihmisistä on työttömiä, joilla ei ole ammatillista koulutusta. Haastateltaviksi tähän tutkimukseen sovimme valmennuksen yhteyshenkilön kanssa valittavaksi mahdollisimman kattavasti erilaisia ihmisiä. Käytännössä kukin Varsinais-Suomen Valo-valmennuksen organisaatioin valmentajasta valitsi itse, toiveitani kuunnellen, ne valmentautujat, joita tulisin haastattelemaan. Tämän tut-

kimuksen tarkoitus on kuvata nimenomaan siihen osallistuvien valmentautujien yleistä kokemusta valmennuksesta.

Valo-valmennusta toteuttaa Varsinais-Suomessa Varsinais-Suomen Valo-valmennus -hankkeessa yhteensä neljä tahoa, ja valmennuksen yhteistyöpalaverissa viime syksynä sovimme, että toteuttaisin tutkimuksen haastatteleamalla kahta asiakasta kultakin palveluntuottajalta eli haastateltavia tulee olemaan yhteensä kahdeksan. Opinnäytetyö oli alun perin tarkoitus siis toteuttaa yksilöhaastatteluina yhteensä kahdeksalle valmennuksessa mukana olevalle valmentautujalle, mutta matkan varrella haastateltavien määrä kutistui harmillisesti viiteen. Haastattelut Turun kaupungin valmentautujille jäivät kokonaan tekemättä, ja Turun valmentautujien tilastointi on jätetty pois myös liitteen 2 toimeksiantajan laatimista tilastosta. Tämä ei kuitenkaan oman tai toimeksiantajan näkemyksen mukaan haitannut tutkimuksen kulkua, vaan sain materiaalista mielestäni tarpeeksi kattavan analysointia ja ajatellen. Määrällisesti saamaani aineistoa viidestä haastattelusta ei voi sanoa laajaksi, mutta haastatteluissa kuitenkin toistuivat samat aiheet, joten haastattelut tuottivat pitkälti yhtenäistä informaatiota.

Haastattelut nauhoitettiin, jotta ne tuottaisivat mahdollisimman paljon tietoa ja jotta kykenisin haastattelijana keskittymään itse haastateltavaan ja keskusteluun. Lopulta haastattelut kestivät keskimäärin 50 minuuttia. Teemahaastattelua suunnitellessani pohdin havainnoinnin tarpeellisuutta haastattelun ohella, mutta en kokenut sillä olevan työn lopputuloksen kannalta juurikaan merkitystä. Myös oman kokemattomuuteni haastattelijana vuoksi koin, että olisi paras keskittyä itse haastatteluun.

Haastatteluja tehdessäni haastattelurungon avulla en pitänyt tärkeänä välttämättä kysyä kaikkia kysymyksiä sellaisenaan. Tilanteessa osoittautui selkeäksi myös se, kuinka teemahaastattelulle ominaisesti haastattelu oli keskustelunomainen, eikä tilanne edennyt lainkaan laatimani rungon mukaan. Tämän vuoksi kunkin haastattelun aikana hie-man hankala pysyä selvillä siitä, mitkä asiat olin jo kartoittanut. Se ei tuottanut mielestäni kuitenkaan ongelmia haastattelun kulkua ajatellen.

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettisesti hyvä opinnäytetyö rakentuu hyvän tieteellisen käytännön perusteella. Hyvä tieteellinen käytäntö tutkimuksessa tarkoittaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta, avoimuutta ja kunnioitusta muiden tekemiä tutkimuksia kohtaan. Ihmisarvon kunnioittami-

nen ja itsemääräämisoikeuden huomioiminen ovat tutkimusta tehdessä keskeisessä asemassa, haastatteluiden tulee perustua vapaaehtoisuuteen. Myös salassapitovelvollisuus tulee huomioida. Eettisiin periaatteisiin kuuluu lisäksi se, että muiden tekemiä tutkimuksia ja kirjoituksia ei plagioida. Jonkun kirjoittamaan tekstiin viitattaessa käytetään lähdeviitteitä huolellisesti, ja asia sovelletaan ja kirjoitetaan omin sanoin. Lähdekritiikki on myös keskeinen osa tutkimusta, luotettava lopputulos saadaan käyttämällä laadukkaita ja ajankohtaisia lähteitä. (Hirsjärvi ym. 2007, 23-27.)

Kuten tässä tapauksessa, haastattelututkimusta tehtäessä haastattelijan ja haastateltavan välinen luottamussuhde on tärkeä osa tutkimusta. Se tarkoittaa mm. sitä, että haastattelijan on kerrottava haastateltavalle rehellisesti tutkimuksen tarkoituksesta ja säilytettävä haastateltavan yksityisyyden suoja haastattelutuloksia puhtaaksi kirjoitettaessa. Hyvä ja luottamuksellinen haastattelutilanne alkaa empaattisen asenteen osoittamisella ja yhteisen pohjan luomisella, ja haastattelun aluksi on hyvä esittää yksinkertaisimpia ja konkreettisesti laajempia avauskysymyksiä. Haastateltavan henkilöllisyys ei saa käydä kirjoituksesta ilmi, joka ei tarkoita pelkästään henkilön nimeä, vaan yleistä tunnistettavuutta esimerkiksi silloin, jos kohteena on jonkin pienen organisaation asiakas. (Ruusuvuori&Tiittula 2005, 19, 41.) Alun perin suunnitelmana oli allekirjoittaa haastattelun aluksi yhdessä suostumuslomake joka viestisi osaltaan luotettavuudesta ja salassapidosta, mutta päädyin siihen että tärkeämpää tässä tutkimuksessa olisi tilanteen rentous joten en käyttänyt jo suunnitelmaa tehdessäni laatimaani suostumuslomaketta. Kerroin jokaisen haastattelun aluksi suullisesti sen kuka olen, mistä tulen, mihin tulen haastattelun tuloksia käyttämään ja salassapitovelvollisuudesta. Kerroin myös sen, että valmiissa opinnäytetyössä haastateltavat eivät olisi millään tavalla tunnistettavissa sekä sen, mistä ja milloin opinnäytetyön voisi lukea. Lisäksi kerroin, että tulisin hävittämään haastatteluista kerätyt nauhoitteet niiden ylös kirjoittamisen jälkeen.

Opinnäytetyössäni suuren osan tutkimuksen eettisistä perusteista luo haastattelu ja sen ympärillä olevat asiat. Kuinka paljon ja minkälaisia asioita on soveliasta haastateltavalta kysyä, jotta kuitenkin kunnioittaisi hänen yksityisyyttään mutta pystyisi samalla saamaan tuloksista mahdollisimman kattavat. Sopivien kysymysten raja on häilyvä, ja ne on kyettävä soveltamaan kuhunkin tilanteeseen ja haastateltavaan sopiviksi, on huomioitava sensitiivisyys kysymyksissä. Tältäkin osin tämän opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi sopii erinomaisesti teemahaastattelu, sillä haastattelijana pystyn muokkaamaan kysymysten muotoa tarvittaessa tilanteeseen sopivalla tavalla.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole yksiselitteistä ohjetta, mutta siinä on olennaista arvioida tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta. Tutkimuksessa voidaan käsitellä reliabiliteetin ja validiteetin käsitteiden avulla. Laadullisessa tutkimuksessa työn tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia ja tutkimusmenetelmien on vastattava sitä mitä on tavoitteena tutkia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133-135.) Tässä työssä on toteutettu luotettavuutta valitsemalla lähdeaineistoksi vain luotettavaksi arvioimiani lähteitä ja välttelemällä toissijaisia lähteitä. Erilaisia opinnäytetöitä olen ottanut lähteeksi arvioituani niiden luotettavuutta tutustumalla töiden lähdeluetteloihin. Tutkimuksessa käyttämäni lähteet ovat osaltaan jo melko iäkkäitä, mutta olen arvioinut ne kuitenkin laadukkaiksi ja itse sisällön muuttumattomaksi. Lisäksi olen pyrkinyt käyttämään lähteitä mahdollisimman monipuolisesti.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi alkaa litteroinnilla eli puhtaaksikirjoittamisella, joka voi tapahtua kahdella tavalla; kirjoittamalla käsin koko tehty haastattelu tai tekemällä päätelmiä ja teemoja suoraan nauhoitetusta haastattelusta. (Hirsjärvi&Hurme 2000, 138). Suunnitelmani mukaan litteroin koko haastattelun käsin koska koin sen yksinkertaisemmaksi, ja työn luotettavuuden kannalta pidin tärkeänä kirjoittaa puhe tekstiksi sanasta sanaan. Haastattelunauhoja litteroidessani kirjoitin ylös suunnitelmani mukaan ainoastaan puheen, en vuorovaikutuksen muita piirteitä kuten naurua, hiljaisuutta tms. Analysointitarkkuus riippuu siitä, mitä tutkimus itse vaatii, ja keskeisenä sääntönä on että pelkkä puhutun sisällön litterointi riittää, jos analyysi toimii yksinkertaisesti sisältöjä luokittelemalla, teemoittelemalla ja kategorisoimalla (Ronkainen ym. 2013, 118-120). Laajemmassa tutkimuksessa näistä asioista voisi tulkita aivan omanlaisiaan merkityksiä, mutta koska tutkimuksen tarkoitus on olla mahdollisimman selkeä ja rajattu niin päätin pysyä ainoastaan puheen käsittelemisessä.

Analysointimenetelmiä on useita, ja tähän tutkimukseen on valittu analysointimenetelmäksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Tämän valitsin koska sen tehtävänä on pyrkiä ymmärtämään haastateltavia heidän omasta näkökulmastaan. Sisällönanalyysi on menetelmä, jota on mahdollista käyttää kaikissa kvalitatiivisissa tutkimuksissa ja sen avulla voidaan tutkia hyvin monenlaisia kohteita. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi tehdään kolmessa vaiheessa. Ensimmäinen niistä on pelkistäminen eli redusointivaihe. Redusoinnin voi tehdä etsimällä aineistosta ilmaisuja, jotka kuvaavat tutkimustehtävän kysymyksiä. Toinen vaiheista on ryhmittely eli klusterointi. Ryhmittely tehdään hakeamalla aineistoista aiemmin koodatuille sanoille yhteneväisiä käsitteitä. Nämä käsitteet jaotellaan suuremmaksi luokaksi, ja luokka nimetään sitä sopivasti kuvastavalla sanalla. Viimeisenä vaiheena on käsitteellistäminen eli abstrahointi, jossa poimitaan saaduista tiedoista tarpeelliset asiat, jotka yhdistetään teoreettisiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111-114.)

Koska tutkimusmenetelmäni on fenomenologinen, pyrin tulosten lähestymiseen omat oletukset taka-alalle jättäen. Myös aineistolähtöisen eli induktiivisen lähestymistavan

ominaispiirteenä on, että aineiston analysoinnista ei ole ennako-oletuksia (Kananen 2014, 104).

Haastateltujen anonymiteetin varmistamiseksi ja aineiston käsittelyn helpottamiseksi nimesin haastateltavat numeroinnilla H1-H5. Aloitin haastatteluaineiston analysoinnin alleviivaamalla aineistosta haastattelun teemoista nousevat asiat ja pohtimalla niiden merkitystä tutkimuskysymyksien kannalta. Saadut lauseet pelkistin mahdollisimman selkeiksi kuitenkin niin, että haastatellun puhekieli säilyi, jättäen tällä tavoin jäljelle tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon. Pelkistämisen jälkeen jatkoin jäljelle jääneiden lauseiden ryhmittelyä ja yhdistelyä ensin lukemalla ne muutamaan otteeseen lävitse, jonka jälkeen valitsin itselleni luonnollisen tavan jatkaa koodaamista ilman tietotekniikkaa. Leikkasin lauseet paperista irralleen toisistaan, tällä halusin saada aineiston helpommin käsiteltävään muotoon.

Kun saadut lauseet olivat muutaman lapun pinoissa, aloitin kategorisoinnin, joka tarkoittaa niiden käsitteiden tai asioiden yhdistämistä, jotka tarkoittavat samaa (Kananen 2014, 113). Viimeinen vaihe aineiston analysoinnissa oli haastavin, sillä omat ennako-oletukset piti kyetä jättämään taka-alalle ja ”näkemään” aineistosta oleelliset seikat sekä osata tulkita näitä sopivalla tavalla. Tällä tavalla lauseita melko pitkään työstämällä sain lopputuloksena yhteensä kolme pääkategoriaa, jotka vastaavat kysymykseen siitä, mitkä asiat Valo-valmennuksessa ovat merkityksellisiä asiakkaan näkökulmasta. Lisäksi koin aiheelliseksi nostaa esille muita haastatteluissa nousseita yhteneväisiä asioita.

5.2 Tutkimushaastattelujen tulosten koonti

Tutkimuksen tulokset on jaettu kolmeen alaryhmään aineiston luokittelun mukaan. En kokenut merkitykselliseksi liittää opinnäytetyöhön analysointitaulukkoa, ja olen käyttänyt tässä kappaleessa muutamia haastattelutilanteessa valmentautujilta nousseita, mielestäni tulosten kannalta keskeisiä lauseita. Näitä lauseita en ole halunnut muokata kirjakiellelle koska silloin itse sanomasta jäisi mielestäni paljon puuttumaan.

Asiakslähtöisyys

Teemahaastattelun osio asiakslähtöisyydestä tarkoituksena oli saada vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, joka tässä työssä on: Millä tavoilla asiakslähtöisyys näkyy valmennuksen suorittamisessa?

Haastattelussa selvitin valmentajan ja valmentautujan välistä yhteydenpitoa ja sen helppoutta. Kaikki viidestä haastatellusta valmentautujasta kokivat valmentajan kanssa olleen yhteydenpidon olleen vaivatonta ja tukea on ollut saatavilla aina tarpeen mukaan. Kaikki eivät osanneet vastata kysymykseen siitä, millä tavoilla valmennus vastaa juuri heidän tarpeitaan, mutta vastanneet kokivat sen tulevan siitä, että valmennus räätälöitiin heille sopivaksi ja siitä että pystyivät kouluttautumaan työtä tekemällä. Kattavimpia vastauksia haastateltujen kokemuksista heidän vaikuttamisen tavoistaan osana valmennusta en juurikaan saanut, mutta kaikki kokivat voineensa vaikuttaa valmennuksen kulkuun hyvin. He kokivat tärkeäksi sen, että valmentajalta on saanut apua esimerkiksi erilaisten tukien saantiin liittyvien lomakkeiden täytössä sekä työhakemuksien sekä cv:iden tekemisessä.

"Tarviin apua työnhaussa ylipäättään, et jos ei oo semmonen tavallinen nettilomake niin tarviin apua. Oon aina saanu apua."(H4)

".. et voi yhdessä tsiigaa ja lähetellä työhakemuksia, en osaa käyttää tietokonetta."(H1)

"..nii et jos hän ei ois tullu niin ei ois varmaan tullu mitään. Et silloin ku Tiina(nimi muutettu) tuli niin sai just kaikki selvemmin niinku, Tiina selitti ne sanotaan vaikka:stä ö:hön."(H3)

Kaikki valmentautijat kokivat merkitykselliseksi myös sen, että on olemassa ammattilainen jolta kysyä apua. Yksi viidestä valmentautujasta koki tärkeänä sen, että valmentajalta on saanut vahvaa ohjausta ja kannustusta.

"..jollain tavalla vaikuttanu positiivisesti ku joku potkii persuksille, niin voidaan sanoa et on tullu vähän itsevarmemmaksi."(H1)

Kahdessa ensimmäisessä haastattelussa nousi kysymättä esille se, että valmentajan pysyminen samana on tärkeää. Kysyin asiasta myös kolmessa seuraavassa haastattelussa, ja lopputuloksena kaikki viidestä valmentautujasta kokivat asian itselleen merkitykselliseksi. Esille nousi myös se, kuinka tärkeää valmentajan arvostamisen osoittaminen valmentautujaa kohtaan oli. Itsenäisyys ja yksilöllisyyden huomioiminen koettiin myös tärkeäksi.

"Se on silleen välillä tosi itsenäistä, on tosi hyvä ettei joku oo koko ajan hönkimässä niskaan." (H3)

"On aina hieno fiilis et hän pitää siitä mitä me tehään ja toki et se on aina sama tyyppi." (H1)

Yhdellä viidestä asiakkaasta oli huonoja kokemuksia ohjauksesta työpaikallaan. Haastattelutuloksien mukaan hän ei kokenut voivansa vaikuttaa oppimisen ja harjoittelun kulkuun, työpaikkaohjaaja vaihtui usein ja työ oli usein liiankin itsenäistä ja yksinäistä.

"Mulla oli oma ohjaaja mut sillä oli aina liian kiire. Ja sit ku yks opettaa et tee näin ja sit toinen hoitaja kattoo että mitä toi tekee." (H4)

Merkitys työllistymis- ja kouluttautumisvalmiuksiin

Haastattelun toisessa teemassa avoimet kysymykset viittasivat Valo-valmennuksen tavoitteesta työllistymis- ja kouluttautumisvalmiuksien parantamiseen. Tämän teeman tuloksien on tarkoitus vastata tutkimuskysymykseen siitä, että minkälaiset mahdollisuudet valmentautuja kokee saavansa työllistymis- ja kouluttautumisvalmiuksiinsa nähdessä?

Pyysin haastateltuja kuvaamaan omaa kokemustaan työnsaantimahdollisuuksistaan ennen ja jälkeen/kesken valmennuksen numeroasteikolla 1-10. Kaikki viidestä valmentautujasta koki työllistymismahdollisuutensa nousseen tällä asteikolla vähintään kahdella numeroyksiköllä. Lisäksi ilmi kävi, että työnsaanti ilman ammatillista koulutusta on koettu haastavaksi. Kaikki haastatellut kokivat koulutuksen olevan tärkeää työllistymisessä, ja neljä viidestä kertoi, että eivät juuri koulutuksen puuttumisen vuoksi olleet saaneet töitä.

"CV on 2-sivunen mut en oo saanu töitä ilman koulutusta." (H5)

"Mä olin ennen Valoo työtön, et oonhan mä ollu kaiken näkösisä Vervessä ja Simsonissa ja muissa. Nyt mä oon osa-aikatyössä, siis ihan oikeessa työsuhhteessa." (H4)

Neljällä viidestä haastatellusta oli suunnitelmia jatko-opiskelusta valmennuksen päätyttyä. Kaikilla suunnitelmana oli kouluttautua samalle alalle, jossa työharjoittelu tehtiin, ja suunnitelmaa jatkosta oli pohdittu yhdessä valmentajan kanssa.

"..kun tulee syksyllä näitä hoiva-avustajan koulutuksii niin ois tarkoitus hakee semmoseen. Oon nyt tehny yhen tutkinnon osan. Sit voisin hakee lähihoitajaks kun saan ne." (H4)

Tekemällä oppimisen merkitys

Viimeinen kolmesta teemasta käsitteli Valo-valmennusmallin merkityksellisyyttä ja sen tarkoituksena on vastata tutkimuskysymykseen: Mitkä tekijät käytännössä oppimisessa ovat merkityksellisiä valmentautujalle?

Kaikki viidestä haastattelusta olivat sitä mieltä, että oppivat tekemällä parhaiten. Eriäväisyyksiä haastatteluissa esiintyi siinä, kuinka tärkeänä he pitivät teoriaopetusta ja sen yhdistämistä käytännönopiskeluun. Kaksi valmentautujaa oli sitä mieltä, että teoriaopetusta ei tarvitsisi lisätä, kaksi kertoi pitävänsä tärkeänä teorian tiedon opiskelua työn ohella ja yksi valmentautuja kertoi, että kokisi hyväksi, jos pelkästään kieliä voisi opiskella tutkinnon suorittamisen ohella.

"Joo kyl mulle on tärkeitä se et voin oppii tekemällä." (H2)

"En haluis enempää teoreettista opetusta. Mä oon aina oppinu parhaiten tekemällä." (H3)

"Mun mielestä vois olla enemmän teoriaa, mun ala on semmonen et ois hyvä et ois tiettyä teorian tietoa taustalla." (H5)

Kahdella viidestä valmentautujasta oli kokemuksia muista vastaavista työllistymiseen tähtäävistä valmennuksista. Molemmat heistä eivät olleet kokeneet hyötynensä käytöistä valmennuksista juurikaan.

"Muissa vastaavissa valmennuksissa oon saanu sitä työkokemusta, mut en niinku sitä koulutusta." (H1)

Uutena asiana peräti kaikissa viidessä haastattelussa nousi se, että jokaisella oli aikaisemmissa opinnoissa ollut vaikeuksia perinteisessä, opettajalähtöisessä opiskelussa. Kaikilla haastatelluilla opinnot ammattioppilaitoksessa olivat jääneet aiemmissa opinnoissa kesken. Keskeytyminen oli aiheutunut yleisimmin keskittymisvaikeuksien ja motivaatiovaikeuksien vuoksi.

"Mua alkaa koulussa väsyttään eikä pysty keskittyy. Mä jäin aina vaan kotiin kun oli koulutunteja. Tääl saa tehdä kummiski niin mää aattelin et en mä halua koulun penkille" (H3)

"Koulussa mulla oli mitä ne on, keskittymisvaikeuksia ja oli vaikea istua kuuntelemaan. Oli aina pakko tehdä jotain." (H2)

Muut esille nousseet asiat

Haastatteluissa nousi esille myös toistuvia teemojen ulkopuolella olevia asioita, jotka itse koen merkitykselliseksi tämän tutkimuksen viitekehykseen nähden. Yksi esille noussut asia oli rutiinien merkitys valmentautujien hyvinvoinnin kokemisessa. Lähes jokainen otti esille elämänlaatua koskevan kysymyksen kohdalla sen, kuinka päivittäisillä rutiineilla ja hyvällä vuorokausirytmillä on suuri merkitys yleisessä hyvinvoinnin tunteen kokemisessa. Se että on syy jonka vuoksi aamulla nousta vuoteesta, saa tutkimuksen mukaan jokaisessa valmentautujassa aikaan tunteen oman elämän ja ajan merkityksellisyydestä. Esille nousi myös työn merkitys yhteiskunnallisen vastuunkannon kannalta maksamalla veroja.

"Mun päivät oli ennen sitä et istu kotona ja näki kavereita, heräs iltapäivällä ja odotteli koska treenit alkaa. Työnteko merkkää mulle sitä et on arki ja rutiini, täytyy sen olla kyllä mielekästä et ei mulle raha merkkää nyt kun on toimeentulotuel-la elelly niin kauan." (H5)

"Työnteko merkitsee sitä et pitää yllä valtioo ja saa just sen rutiinin tai kokemusta kokoaika" (H4)

"Noo sanotaanko näin et tota, on se parempi ku istuu kotona. Tuntuu että tota on joku merkitys sillä omalla ajalla." (H2)

Toinen mielestäni erittäin merkityksellinen asia oli muutos itsevarmuudessa ja siinä, miten valmentautijat itsensä kokevat valmennuksen alettua. Työnteko toi kokemuksen oman elämän hallinnasta ja loi arkeen turvallisen tuntuiset raamit. Sen koettiin edistävän henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisäksi sosiaalisten suhteiden syntyä ja sitä että on osallisena jotakin. Kuten aiemmin tässä työssä mainittiin, niin työn toimeksiantaja toivoi tuloksia myös tästä asiasta. Tästä aihealueesta tulikin melko oleellinen osa tuloksia. Kaikki viisi haastateltua kokivat itsevarmuuden tunteen nousseen valmennuksen myötä:

"Vaikuttaa koko minäkuvaan et on töitä, et on niinku kaikilla muillaki. On koulutus ja työpaikka eikä oo pelkästään ajalehtimassa."(H4)

"Ennen Valoa mulla oli sellanen et tein mitä vaan mitä haluan ja peittelin epävarmuutta sillä et en mä haluiskaan töitä ku pelkäs ettei saa töitä." (H5)

"Se on ollu kyllä vähän niinku sellanen itsetuntoakin kohottava, et aikasemmin on ollu sitä et se venyy ja venyy vaan et nyt kun on paljon porukkaa ympärillä ja niin moni luottaa muhun et mä hoidan tän." (H5)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Yhteenveto tutkimustuloksista

Aineiston analysoinnin jälkeen palasin tutkimusongelmaani; Mitkä asiat Valo-valmennuksen pääperiaatteissa ovat merkityksellisiä valmentautujan näkökulmasta katsottuna. Tästä pääsin seuraaviin johtopäätöksiin.

Valmennuksen asiakaslähtöisyyden tutkiminen on ollut tämän, melko suppean tutkimuksen ohella haastavaa koska asiakaslähtöisyys on niin laaja käsite. Lähes kaikki asiakkaat kokivat voineensa vaikuttaa oppimiseensa ja valmennuksen kulkuun ja että he olivat saaneet riittävästi tukea. Selvää kuitenkin on se, kuinka tärkeänä valmentautajat pitivät sitä, että valmentaja pysyi valmennuksen ajan samana. Mielestäni omatyöntekijäjärjestelmän kehittämisellä erilaisissa työttömille suunnatuissa palveluissa voitaisiin edistää asiakkaan voimaantumisen tunnetta ja näin ollen työllistymistä. Vaikka Valo-valmennuksen asiakkaan suhde työpaikkaohjaajaan oli lähes kaikissa haastattelujen tapauksissa hyvä, niin voisi olla tarpeen tarkemmin kartoittaa jokaisen valmentautujan kokemuksia ohjauksen toimivuudesta työpaikalla. Yksi viidestä asiakkaasta oli vahvasti sitä mieltä, että kaipaisi enemmän ohjausta ja apua työpaikkansa henkilökunnalta, vaikka valmentajan tuen kokikin riittäväksi.

Asiakaskeskeisyys on usean sosiaalityötä ohjaavan lain perustana, tästä huolimatta asiakaslähtöisyys vaikuttaa olevan usein silti jotakin mitä työntekijät vain kuvittelevat toteuttavansa, kun tekevät päätöksiä ja suunnittelevat toimia asiakasta varten. Asiakaslähtöisyyden tulisi kuitenkin olla ennen kaikkea sitä, että alusta saakka asiakkaan tukena olevat palvelut suunnitellaan ja toteutetaan asiakkaan kanssa yhdessä. Asiakaslähtöisyys pitäisi kyetä viemään seuraavalle asteelle, jossa asiakkaan kyvyt pystyttäisiin yksilöllisesti huomioimaan ja suunnittelemaan työ- ja kouluttautumismahdollisuudet tilanteen mukaan. Ihmisen tulisi antaa itsensä määritellä avun tarpeensa eikä niin, että sosiaalityön ammattihenkilö päättelisi sen esimerkiksi papereita ja diagnooseja katso-malla.

Tutkimani Valo-valmennus osoittautui viiden haastattelun ja näistä tekemieni päätelmien perusteella asiakaslähtöiseksi toiminnaksi. Tästä kertoi tuloksia tutkiessani asiat myös muilta alueilta kuin kysymykseni asiakaslähtöisyys-teeman osalta ja vaikuttamismahdollisuuksista sekä tarpeiden toteutumista kysyessäni. Muussa keskustelussa

tuli esille asioita valmennuksen yksilöllisyydestä: ”on se hyvä ettei kaikkia sillai tasa-päistetä” on mielestäni haastatteluiden annissa keskeinen sanoma, johon koko valmennus tavalla tai toisella perustuu. Pyritäänhän Valo-valmennuksella vastaamaan juuri asiakaskunnan tarpeisiin tarjoamalla mahdollisuus suorittaa tutkinto joustavalla tavalla. Valmennus vastaa asiakaslähtöisyyteen juuri räätälöinnillä ja yksilöistämällä.

Mielestäni kaikkien haastateltavien aikeet jatkaa opintoja ja/tai työuraa alalla, jossa Valo-valmennusjaksoa tekivät, kertoo sekin osaltaan sujuvasta yhteistyöstä valmentajan kanssa ja suunnitelmallisuuden onnistumisesta. Tulosten perusteella samana pysyvällä vastuualmentajalla on tärkeä osa valmennuksen kulkua ja valmentautujan motivaatiota. Yleisesti ottaen työvoimapolitiisissa toimenpiteissä työttömällä työnhakijalla ei nykyisen lainsäädännön mukaan välttämättä ole oikeutta omatyöntekijään, joten yhdelläkään viranomaisella ei näin ollen ole kokonaisvaltaista kuvaa asiakkaan tilanteesta, eikä asiakas itse kykene työntekijän aina vaihtuessa saamaan luottamuksellisen ja välittävän asiakassuhteen tuomia etuja ja hyötyjä.

Oletin (vaikka ei saisikaan olettaa), ennen haastatteluiden aloittamista että valmennuksella on varmasti positiivinen vaikutus asiakkaan koettuun mahdollisuuteen työllistyä ja kouluttautua jatkossa. Jonkin verran yllätyksenä silti tuli se, kuinka suuren merkityksen haastatellut antoivat tälle. Vaikka kaikilla haastatelluilla oli valmennus vielä kesken, niin valmennuksen yksi tavoitteista eli asiakkaiden eteenpäin ohjaus toteutui nähdäkseni näiden valmentautujien kohdalla hyvin. Kaikki haastatellut kertoivat vähintään pohtineensa jatkoa yhdessä valmentajansa kanssa, ja lähes kaikki olivat tehneet konkreettisia suunnitelmia esimerkiksi kaikkien tutkinnon osien suorittamisesta valmennuksen päätyttyä. Ja tämä tehtiin jo valmennuksen ollessa kesken, usein jo hyvinkin alkupuolella työkokeilun, kuntouttavan työtoiminnan tai palkkatukityön suorittamista. Tulosten perusteella koen, että juuri sen ansioista, että jatkoa on alettu pohtimaan jo ajoissa, on haastateltujen motivaation taso pysynyt hyvänä ja usko työllistymismahdollisuuksiinsa parantunut asteikkokysymyksissä olennaisesti. Teemasta keskusteltaessa nousi esille se, kuinka vaikeaa kolmella viidestä haastatellusta on ollut löytää töitä. Koulutuksen puuttuminen nousi olennaiseksi asiaksi heidän kokemastaan mahdollisuudesta työnsaantiin.

Kuten työn teoriaosion taustatyöstä käy ilmi, niin tekemällä oppiminen vastaa ihmisen perusluonteeseen. Jo lapsesta saakka ihminen ottaa mallia muista ja seuraa, peilaa ja matkii. Oppiminen on siis yksilöllistä, ja käytännössä ja teoriassa oppimisen suhde täytyisi toteuttaa myöskin yksilöllisesti. Valo-valmennuksella pyritään vastaamaan niiden

ihmisten tarpeisiin, joilla on hankaluuksia opiskella ja sijoittua työmarkkinoille. Valmennuksessa he saavat ehkä ensikosketuksensa todelliseen työelämään ja näyttää kykynsä mahdollisessa tulevaisuuden työpaikassaan. Fakta on, että tulevaisuudessa opinnot ja työnteko tulevat lomittumaan yhä tiukemmin toisiinsa, mutta se, millä tavoin on mahdollista saada koko koulutusjärjestelmästä kunkin kansalaisen yksilöllisiä tarpeita palveleva oppimiskokonaisuus, on epäselvää.

Haastattelussa nousseet kertomukset koulujen keskeytymisestä ja erilaisista koulunkäyntivaikeuksista kertoo mielestäni siitä, kuinka Valo-valmennuksen kaltainen malli tukee juuri heitä, joilla on ollut jonkinasteisia vaikeuksia koulutuksen hankkimisessa perinteisellä väylällä. Koska kaikki viidestä haastatellusta olivat kokeneet oppimisen perinteisellä väylällä haastavaksi, kartoitin tämän työn teoria-osuudessa tarkemmin myös opettajakeskeistä opetusmenetelmää. Se kertoo myös sen, että viisi haastateltua henkilöä ovat oikeassa paikassa ja valikoituminen mukaan valmennukseen on arvioitu oikein. Haastatteluiden tekemisen ja niiden analysoinnin jälkeen saamassani selvityksessä (liite 1) käy ilmi, niin kaksi valmentautujaa 15:sta koki oppimisvaikeuksien johtaneen koulutuksen keskeytymiseen. Tämän lisäksi voidaan olettaa, että viidellä motivaatio-ongelmista kärsineestä valmentautujasta usealla on koulujen keskeytymisen taustalla juuri oppimisvaikeudet. Jos keskittyminen tutkittavaan asiaan ei ole kohdallaan ja näin ollen asiat eivät jää muistiin, on hyvin todennäköistä että ihmisellä ei ole motivaatiota oppimiseen ja koulu keskeytyy. Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa ajatus Valo-valmennuksen tavoitteesta ehkäistä myös ylisukupolvisuutta selkiytyy, sillä kouluttamattomuuden ja huono-osaisuuden voidaan nähdä periytyvän myös jälkipolville.

Tuloksellisimman ja parhaan oppimisprosessin saavuttamiseksi on luotu tietoa erilaisista oppimistyyleistä ja menetelmistä. Tosiasia kuitenkin on, että on turhaa edes yrittää asettaa näitä jonkinlaiseen paremmuusjärjestykseen, koska jokainen oppija on erilainen. Itselleen parhaan oppimistyylin pohtiminen sekä asiakkaiden tukeminen sen löytämisessä on asia, joka mielestäni kaipaisi huomiota esimerkiksi uraohjauksessa. Haastatteluissa selvisi myös se, että kaikki viisi haastateltua koki tekemisellä oppimisen itselleen parhaaksi menetelmäksi. Osa kaipasi enemmän teoriaopetusta työssä oppimisen rinnalle, tämä on asia jota voisi valmennuksessa jatkossa tämän tutkimuksen perusteella kehittää. Oppimistavat ovat yhtä yksilöllisiä kuin ihmisetkin, joten mielestäni nyky-yhteiskunnassa koulutuksen kehittäminen yhä joustavampaan ja yksilökeskeisempään suuntaan olisi tarpeen. Mielestäni perinteistä, opettajakeskeistä menetelmää tarvitaan jatkossakin ehdottomasti, eikä kaikki oppiminen voi tapahtua työpai-

koilla. Mutta koska ihmisen oppimisprosessi on muuttunut maailman muuttuessa, ja jos tahdotaan mikrotason lisäksi edistää makrotason koulutusorganisaatioiden sekä koko yhteiskunnan kehittymistä, pitäisi hyödyntää uutta tieteellistä tietoa oppimisesta ja uusista opetusmenetelmistä. Ylipäättään opetuksessa tulisi hyödyntää vahvemmin kokemuksellista oppimista ja sen eri variaatioita, kyetä jättämään oppijaan muistijälki esimerkiksi visualisoimalla tai osallistamalla.

Haastatteluita analysoidessa kävi selvästi ilmi se, kuinka suuri merkitys valmennuksella tai ylipäättään sillä, että on jossain kiinni ja osallisena jotakin, on viidelle haastatellulle henkilölle. Työttömänä ihminen turhautuu ainaiseen odotteluun, katkeruus työttömyyttä kohtaan kasvaa ja itsevarmuus laskee. Itsevarmuuden laskeminen vaikuttaa omalta osaltaan mahdollisuuteen saada töitä. Valmennus tukee itsearvostuksen tuntemista mielestäni monella eri tasolla: valmentautuja saa itseluottamusta huomaamalla, että kykenee työhön, valmentaja ja työpaikkaohjaaja tukevat ja kannustavat, myös koulutuksen saaminen lisää tunnetta onnistumisesta. Osallistuminen ja osallisuuden kokeminen työyhteisössä luo osaltaan itseluottamusta. Kuten eräs haastatelluista kuvasi, jo tunne siitä, että on samanarvoinen muiden kanssa, saa aikaan itsetunnon kohoamista. Rutiinien merkitys arjessa on myös suuri ja luo osaltaan itsevarmuutta.

Työttömyyttä pidetään yhteiskunnassamme tietynlaisena tabuna, vaikka se niin yleistä onkin, ja usein törmää mielipiteisiin työttömien laiskuudesta ja yhteiskunnan elättinä olemisesta. Luokittelu työttömiin ja ei-työttömiin on raaka. Tämä jos jokin laskee ihmisen itsearvostuksen tunnetta. Yhteiskunnan aktivoiva työvoimapolitiikka voi mielestäni saada ihmisen itsearvostuksen tunteessa jopa heikentymistä, kun velvoite osallistua esimerkiksi tietyn instanssin toimintaan tulee jostain ulkopuolelta. Tarve osallisuuteen ja osallistumiseen tulisi lähteä ihmisestä itsestään, ulkoisella motivaatiolähteellä on harvoin pitkäaikaisia vaikutuksia.

6.2 Pohdinta

Tälle opinnäytetyölle olisi mielestäni useita mahdollisia tapoja jolla tutkimusta voisi kehittää myös jatkossa. Itselleni jäi tutkimuksen tekemisen jälkeen päällimmäisenä mieleen kiinnostus perehtyä vielä selkeämmin valmennuksen asiakaslähtöisyyden kehittämiseen ja löytää keinoja joilla voisi kartoittaa asiakkaan valmennusta suunnitellessa tapoja jolla yksilöllinen oppiminen mahdollistuisi yhä vahvemmin. Kuten tämän työn tuloksista käy ilmi, niin ihmiset kokevat tarvitsevänsä eri tavoilla teoreettista opiskelua

vahvaksi kokemansa oppimismenetelmän, toiminnallisen oppimisen, tueksi. Myös työpaikalla tapahtuvan ohjauksen kehittämiseksi voitaisiin pohtia asiakaslähtöisempiä keinoja. Valo-valmennuksen alettua asiakkaat laativat yhdessä tavoitteita oman valmentajansa kanssa jaksolleen, mutta varsinaista suunnitelmaa tai kartoitusta, mistä selviäsi asiakkaan kokemuksia valmennuksen hyödyistä tai kehittämis ehdotuksia, ei ole tehty. Tarkempi kirjallinen suunnitelma voisi tehostaa valmennusta entisestään. Mielestäni valmennuksen tarjoamista ja markkinointia erityisesti erilaisista oppimisvaikeuksista kärsiville ihmiselle kohdentaen voisi myös harkita. Tästä voisi kertoa enemmän Valo-valmennuksen internetsivuilla ja laajentaa samalla sivuja kattavammaksi tietolähteeksi.

Tutkimuksen tekeminen oli näin ensikertalaisena haastavaa monessa mielessä, mutta erityisesti puolueettoman näkökannan muistaminen oli kirjoitustyötä tehdessä hankalaa. Hyvin helposti huomasin lähteväni pelkästään sille kannalle, että työni olisi osoittaa valmennuksen hienosta merkityksestä, vaikka tutkijana en saisi olettaa mitään ja omata kriittisen kulman eteen tulleita asioita kohtaan. Pyrin siis kaivamaan esiin ei vain positiivisia, vaan myös mahdollisia kehitettäviä asioita valmennuksesta. Tällä tavoin tuloksista olisi mahdollisimman paljon hyötyä myös toimeksiantajalleni. Toinen itselleni haastava asia oli haastattelutilanteet ja niissä haastattelijan asemaan sopeutuminen. Varsinkin parissa ensimmäisessä haastattelutilanteessa huomasin litterointeja tehdessäni kiirehtineeni enkä välttämättä antanut vastapuolelle tarpeeksi aikaa vastata rauhassa. Siksi oli hyvä tehdä litteroinnit jokaisen haastattelun jälkeen, koska näin ollen huomasin asiat ja kykenin muuttamaan toimintaani seuraavissa haastatteluissa. Vaikka halusinkin pitää tilanteen keskustelunomaisena ja rentona, niin jäin pohtimaan, olinko turhankin rento ja että kerroinko itsestäni ja kokemuksistani liikaa siihen nähden, että tuloksista tulisi saada luotettavia.

Tavoitteena tässä opinnäytetyössä oli tuottaa toimeksiantajalle tietoa valmentautujien kokemuksista valmennuksen merkityksellisyydestä. Tähän työni vastaa mielestäni hyvin, ja koska asetin työni alussa myös henkilökohtaisia tavoitteitani ja onnistumistani, pohdin työn loppumetreillä myös niitä. Opinnäytetyöprosessini kesti noin vuoden, ja vauhti kiihtyi loppua kohden. Välillä työn valmistuminen määräajassa vaikutti vähintäänkin epätodennäköiseltä, ja turhautumisen tunteet olivat matkan varrella tuttua. Silti tietynlainen innostus ja motivaatio tekemiseen pysyi. Tämä auttoi jatkamaan. Aiheen valinta istui juuri minulle, ja koen saaneeni henkilökohtaisten tavoitteideni mukaisesti näkemystä työllisyyspalveluiden sektorista, ja koen näin ollen voivani suunnata tulevan harjoittelun tälle alueelle ja tällä hetkellä toiveena olisi työllistyä samalle alalle.

Jos näin jälkeenpäin ajateltuna pystyisin tekemään haastattelurungon uudestaan, tekisin sen hieman eri tavalla. Vasta haastattelutuloksia analysoidessani havaitsin sellaisin asioita, joita olisin halunnut lisäksi tietää. Jatko-haastatteluiden tekemiseen ei valitettavasti tässä tapauksessa ollut mahdollisuutta. Esimerkiksi asiakaslähtöisyyden tutkimisessa olisin halunnut päästä vielä syvemmälle haastateltujen kokemuksiin ja rajata aihetta selkeämmin. Myös kokemuksellista oppimista olisin halunnut kyetä lähestymään vielä yksityiskohtaisemmin ja rajata teemaa tarkemmin.

Koko haastatteluaineistosta itselleni jäi päällimmäisenä mieleen erään jo yli kaksikymmentä vuotta työmarkkinoilla olleen ja useita erilaisia toimenpiteitä läpi käyneen valmentautujan sanat pitkän kertomuksensa päätteeksi: ”Siis nyt mä oon osa-aikatyössä, siis ihan oikeessa työsuhteessa.” Valmentautuja oli siis saanut saman alan töitä toisesta organisaatiosta lähes heti valmennuksen alettua. Tapa jolla haastateltu tämän ilmaisi oli ylpeyttä täynnä. Tämä jos jokin kertoo sen että kyllä, Valo-valmennuksella on merkitystä ja kyllä, sen ansiosta on mahdollisuus päästä maailmalle.

LÄHTEET

Alhanen, K. 2013. John Dewey'n kokemusfilosofia. Helsinki: Gaudeamus.

Flourentzou, E. 2012. Council recommendation on the validation of non-formal and informal learning. Official Journal of the European Union. Saatavilla sähköisesti <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:398:0001:0005:EN:PDF>

Hakala, J. 2004. Opinnäytetyöopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Innokylä 2016. Valo-valmennuksen tavat ja yleisimmät kysymykset. Saatavilla sähköisesti https://www.innokyla.fi/documents/4045986/0/valo-valmennuksen_tavat.pdf/736b934a-aba4-4846-9822-44c6a18c7a28

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kela 2017. Kenelle työmarkkinatukea maksetaan. Viitattu 11.4.2017 http://www.kela.fi/tyomarkkinatuki_kenelle

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Toimittaneet Aaltola, J. & Valli, R. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kolb, D. A. 1984. Experiential learning. Experience as the source of learning and development. P T R Prentice Hall, New Jersey.

Kupias, P. 2001. Oppia opetusmenetelmistä. Helsinki: Educa-Instituutti Oy.

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysi-menetelmiin. Toimittaneet Juhani Aaltola ja Raine Valli. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mieleninterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Väitöskirja. Terveystieteiden tiedekunta. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012. Annettu Helsingissä 28.21.2002. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120916>

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 1992/785. Annettu 17.8.1992. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812. Annettu Helsingissä 22.9.2000. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Lavikainen, H.; Koskinen, S.; Aro, H.; Kestilä, L.; Lyytinen, H.; Martelin, T.; Pensola, T., Rahkonen, O. & Aromaa, A. 2004. Kouluvaikeuksien yleisyys ja yhteydet aikuisiän elämäntilanteeseen ja koettuun terveyteen. Yhteiskuntapolitiikka-lehti 7/2004. Viitattu 22.8.2017 <https://julkari.fi/bitstream/handle/10024/100965/064lavikainen.pdf?sequence=1>

Lehtomaa, M. 2008. Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Teoksessa Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Toimittaneet Perttula, J. & Lomaa, T. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

Lehtonen, M. 1996. Merkitysten maailma. Tampere: Vastapaino.

Leitola, K. 2001. Oppimisen NLP. Vammala: Sanoma Pro Oy.

Metsämuuroinen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: International Methelp Oy.

Minedu. Ammatillisen koulutuksen reformi. Työpaikalla tapahtuva oppiminen. Viitattu 23.8.2017 <http://minedu.fi/tyopaikalla-oppiminen>

Moilanen, P. & Rähä, P. 2010. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Toimittaneet Juhani Aaltola ja Raine Valli. Jyväskylä: PS-kustannus.

Määttä, M. & Määttä, A. 2015. Parempia ratkaisuja koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten tukemiseen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 16/2015. Saatavana sähköisesti http://vnk.fi/documents/10616/1456483/VNK+16_2015.pdf/2efb35eb-0f6e-4428-93bf-5998df7d983d

Nummela, T. 2011. Asiakkaan asema ja oikeuksien toteutuminen aikuissosiaalityössä. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.

Oph. Joustavaa perusopetusta koskeva kehittämistoiminta, JOPO. Viitattu 24.8.2017 http://www.oph.fi/kehittamishankkeet/joustava_perusopetus

Paananen, R.; Ristikari, T.; Merikukka, M.; Rämö, A.; & Gissler, M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi. Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Saatavana sähköisesti https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf

Perttula, J. 2008. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Toimittaneet Perttula, J. & Lomaa, T. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

Puolimatka, T. 2002. Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin. Helsinki: Sanoma Pro.

Raivio, H. & Nykänen, N. 2014. Osallistavan työllisyyspolitiikan elementtejä – yhdenvertaisuutta vai aktivointia? Sosiaalisten oikeuksien ja vastikkeellisuuden ristivetoa vaikkeissa työmarkkina-
asemassa olevien työllisyyden edistämässä. THL työpäpöri. Saatavilla sähköisesti https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126356/URN_ISBN_978-952-302-171-6.pdf?sequence=1

Rantanen, E. 2010. Toiminnalliset oppijat koulunkävijöinä. Tekemisen ja kokemuksen kautta oppiminen ja koulussa suoriutuminen. Pro gradu tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Hämeenlinna: Opettajakoulutuslaitos. Viitattu 24.8.2017 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81485/gradu04227.pdf?sequence=1>

Ronkainen, S.; Pehkonen, L.; Lindblom-Yläne, S. & Paavilainen, E. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Roiponen, Maria 2010. Tuetun työn merkitykset yksilön hyvinvoinnille. Pro gradu tutkielma. Sosiaalipolitiikka. Sosiaalitutkimuksen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 21.8.2017 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81556/gradu04281.pdf?sequence=1>

Ruusuvuori, J.; Tiittula, L. 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino.

Salakari, H. 2009. Toiminta ja oppiminen – koulutuksen kehittämisen tulevaisuuden suuntaviivoja ja menetelmiä. Helsinki: Eduskills Consulting.

Sipilä, N.; Kestilä, L. & Martikainen, P. 2011. Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka-lehti 2/2011. Viitattu 22.8.2017 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100556/sipila.pdf?sequence=1>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014. Saatavana sähköisesti <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Sosped säätiö 2015. Valo-valmennus. Viitattu 17.8.2016 <http://www.sosped.fi/mieletontavaloa/valo-valmennus/>

Soste 2016. Työllisyyspalveluiden puute nakertaa välityömarkkinoita ja talouskasvua. Viitattu 28.8.2017 <https://www.soste.fi/ajankhtaista/tyollisyyspalveluiden-puute-nakertaa-valityomarkkinoita-ja-talouskasvua.html>

Soste 2017. Sosiaalibarometri 2017: työllisyyspolitiikka. Viitattu 21.8.2017 <https://www.soste.fi/ajankohtaista/julkaisut/sosiaalibarometri/tyollisyyspolitiikka.html>

Stat. Työmarkkinatilastot. Aktivointiaste. Viitattu 28.8.2017 http://tilastokoulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?page_type=sisalto&course_id=tkoulu_tmt&lesson_id=4&subject_id=1

Stat 2017a. Julkisyhteisöjen menoista lähes puolet kohdistui sosiaaliturvaan vuonna 2015. Viitattu 4.9.2017 http://www.stat.fi/til/jmete/2015/jmete_2015_2017-01-31_tie_001_fi.html

Stat 2017b. Kesäkuun työttömyysaste. Viitattu 25.8.2017 http://www.stat.fi/til/tyti/2017/06/tyti_2017_06_2017-07-25_tie_001_fi.html

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999. Saatavana sähköisenä <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Säisänen, E. 2015. Asiakaslähtöinen työote pitkäaikaistyöttömän ohjauksessa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavana sähköisesti <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/101318/ASIAKASLAHTOINEN%20TYOOTE%20PITKAAIKAISTYOTTOMAN%20OHJAUKSESSA.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

THL 2016. Hyvinvointi- ja terveyserot. Työllisyys. Viitattu 21.8.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/tyollisyys>

TEM raporteja 2013. Selvitystyö välityömarkkinoiden mahdollisuuksista tukea vaikeasti työllistytävien työelämään osallistumista ja työmarkkinoille pääsyä. Selvityshenkilö Tarja Filatovin raportti työministeri Lauri Ihalaiselle 2013. Saatavana sähköisesti <https://tem.fi/documents/1410877/2872337/Selvitysty%C3%B6+v%C3%A4litysmarkkinoiden+mahdollisuuksista+tukea+vaikeasti+ty%C3%B6llistyt%C3%A4vien..25012013.pdf>

TEM 2017. Työllisyyskatsaus kesäkuu 2017. Saatavana sähköisesti <http://tem.fi/julkaisulista?subject=Ty%C3%B6llisyyskatsaus>

Terävä, E.; Virtanen, P.; Uusikylä, P. & Köppä, L. 2011. Vaikeasti työllistytävien tilannetta ja palveluita selvittävä tutkimus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Saatavana sähköisesti <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Vaikeasti+ty%C3%B6llistyt%C3%A4vien+tilannetta+ja+palveluita+selvitt%C3%A4v%C3%A4+tutkimus+19052011.pdf>

TE-palvelut 2015. Palkkatuen määrärahat ja niiden kohdentaminen vuonna 2016. Viitattu 28.8.2017 <http://toimistot.te-palvelut.fi/-/palkkatuen-maararahat-ja-niiden-kohdentaminen-vuonna-2016>

TE-palvelut 2017. Työllisyyspoliittiset hankkeet. Viitattu 17.8.2017 <http://toimistot.te-palvelut.fi/varsinais-suomi/typo-hankkeet>

Tesso 2013. Asiakaslähtöisyys – olennainen tekijä sosiaalihuollossa. Viitattu 3.1.2017 <https://tesso.fi/artikkeli/asiakaslahtoisuus-olennainen-tekija-sosiaalihuollossa>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-3. painos. Helsinki: Tammi.

Valo-valmennuksen hankehakemus 2014. Saatavana sähköisesti <http://raisio02.hosting.documenta.fi/kokous/2014238576-13-1.PDF>

Valtioneuvosto 2017. Osaaminen ja koulutus. Viitattu 17.8.2017 <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen>

Valtioneuvosto 2017. Työllisyys ja kilpailukyky. Viitattu 11.9.2017 <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/tyollisyys>

Von Hertsen-Oosi, N.; Vaittinen, E.; Ruoppila, S. & Virtanen, P.2010. Kolmannen sektorin työ- ja elinkeinohallinnolle tuottamien palveluiden ja järjestettyjen työtilaisuuksien vaikutuksen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Saatavana sähköisesti http://kylat.ekarjala.fi/wp-content/uploads/2011/03/TEM_13_2010_netti.pdf

Valo-valmennuksen tilasto

Toimijat	Raina-säätiö, Raisio, VS Sininauha ry
Tilastot ajalta	1.4.2015 - 30.8.2017

KAIKKI VALON ASIAKKAAT

Valmentautujien lkm
74

Aktiivisia asiakkaita 30.8.17 lkm
20

TUTKINNON OSAN TAI OSIA SUORITTANEET VALMENTAUTUJAT

Valmentautujien lkm
30

Sukupuoli

M	N
17	13

Ikä

17-24	25-29	30-39	40-49	50<
7	8	9	2	4

Työttömyyden pituus ennen jaksoa

alle 3 kk	3-6 kk	6-12 kk	yli 12 kk	Työssä (heikko työmarkkina-asema)
3	5	1	19	2

Koulutustausta

Peruskoulu	2. aste	muu
18	11	1

Ammatillinen koulutus keskeytynyt

kyllä
15

Syyt koulutuksen keskeytymiseen

Päihtet	Mielenterv.	Muu sairaus	Oppimisvaik.	Motivaation puute	Muu
3	3	1	2	5	1

Aktivointitoimenpiteet ennen valo-valmennusta

Kuty	Työkokeilu	Palkkatuki	Ei mitään	Ei tiedossa
16	5	1	3	5

Miten hakeutui valmennukseen?

Oma aloite	Tarjous	Suostuttelu	Velvoitus
14	12	4	

Suoritetut tutkinnon osat

Ala:				
	Hotelli-ravintola ja ca	Kiinteistöpalvelut	Kotityö ja puhdistus	Kotityöpalv. at
Lukumäärä:	30	20	20	8

Sote pt	Nuva pt
5	3

Jatko

Työllistyminen	Opiskelijaksi	Valo jatkuu	Keskeytys	Muu
6	5	13	1	5

Teemahaastattelun pohja

Haastattelulomake

Taustatiedot:

Ikä

Sukupuoli

Työelämässä tai koulutuksessa mukana oleminen ennen valmennusta

TEEMA1: Asiakslähtöisyys

- Minkälaista yhteydenpitoa on ollut valmentajasi kanssa? Kuinka olet sen kokenut?
- Minkälaisissa asioissa kaipaat tukea ja neuvontaa? Minkälainen tuki on ollut tärkeää? Minkälaista tukea toivot saavasi enemmän?
- Millä tavoin koet, Valo-Valmennus vastaa tarpeitasi?
- Millä tavoilla koet, että valmennus on räätälöity juuri sinulle sopivaksi? Miten olet voinut vaikuttaa omaan oppimiseesi?
- Onko tärkeää, että saat vaikuttaa itseesi koskevista asioista? Miksi?
- Millä tavoilla voit vaikuttaa harjoittelujaksojen kulkuun ja oppimiseesi? Minkälaiset asiat koet olevan vaikuttamisen esteenä/minkä ansiosta tunnen voineesi vaikuttaa?

Kuvaa asteikolla 0-10:

- Minkälainen on motivaation tasosi työhön ja opiskeluun tällä hetkellä?
- Voisitko tarkentaa, minkä vuoksi annoit juuri numeron _?

TEEMA2: Valmennuksen merkitys työllistymis- tai jatko-opiskelumahdollisuuksiin

- Missä näet itsesi viiden vuoden päästä?
- Minkälaiset työllistymis/jatkokoulutusmahdollisuudet koet saaneesi valmennuksen myötä?
- Kuvittele nyt asteikko 0-10. 0 on tilanne jolla työ- tai koulutustilanteellesi ei ole vielä tapahtunut mitään.
- Missä kohtaa olit asteikolla ennen Valo-valmennusta?
- Missä kohtaa olet asteikolla nyt?
- Mikä sai mielestäsi aikaan tämän muutoksen?
- Mitä tarvitaan jotta olisit kohdassa 10? Missä silloin olet ja mitä teet?
- Koetko, että elämän laatusi on jollain tapaa muuttunut valmennuksen myötä? Millä tavoin?
- Mitä aiot tehdä tutkinnon osan suorittamisen jälkeen?

- Onko ala, jolla olet harjoittelusi suorittanut, itseäsi kiinnostava ja sellainen jolla koet haluavasi työllistyä tulevaisuudessa? Koetko olevasi nyt lähempänä tavoitetta kuin ennen valoa?
- Mitä työ sinulle merkitsee?

TEEMA3: Valo-valmennusmallin merkitys

- Minkälaisia odotuksia sinulla oli ennen valmennusta? Ovatko ne täyttyneet?
- Minkälaiseksi koet perinteisen, luokassa toteutettavan opetuksen? Miksi?
- Millä tavoin koet voineesi hyödyntää vahvuuksiasi valmennuksessa?
- Minkälainen merkitys sinulle on sillä, että voit oppia tekemällä? Haluaisitko enemmän teoreettista opetusta käytännön opetuksen tueksi? Minkälaista?
- Koetko että on ollut helppoa vai haastavaa löytää opiskelu/työpaikkaa? Mikä on tehnyt siitä haastavaa/helppoa?
- Millä tavoin valmennusta voisi mielestäsi parantaa?

Jos on ollut mukana vastaavassa valmennuksessa →

- Mitä eroa on valo-valmennuksella ja muissa vastaavissa valmennuksissa tai toiminnoissa joissa olet ollut mukana?

Kuvaa asteikolla 0-10:

- Työkykyysi ja motivaatiosi ennen Valo-valmennusta?
- Työkykyysi ja motivaatiosi nyt?